

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra společenských věd

Ctnost jako předpoklad morálního jednání

Bakalářská práce

Virtues – Moral Acting Presumptions

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. PhDr. Mgr. David KRÁMSKÝ Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Kristina MIHALÍKOVÁ

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Ctnost jako předpoklad morálního jednání“ vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla v ní veškeré použité prameny odborné literatury a dalších informačních zdrojů, z nichž jsem pro svou práci čerpala.

V Chrudimi, dne 10. 03. 2022

.....

Kristina Mihalíková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat mému vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Mgr. Davidovi Krámskému Ph.D. za odborné vedení, pomoc a užitečné rady při zpracovávání této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala Kristýnce Chvojkové za inspirativní jednání a podporu, kterou mi během svého krátkého života stihla věnovat.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na teoretické vysvětlení důležitých pojmů souvisejících s etikou ctnosti z historického i současného hlediska. Zabývá se nejen obecným charakterem této etiky ctností, ale zároveň čtenáře seznamuje s rozličnými pohledy na dané téma. Důraz je kladen na zdůvodnitelnost ctností, které zásadním způsobem ovlivňují morální jednání člověka. Analýza dotazníkového šetření vyhodnocuje graficky znázorněné odpovědi u jednotlivých otázek souvisejících s danou problematikou.

Klíčová slova

* etika ctnosti * morální jednání * Sokrates * Platon * Aristoteles
* Křesťanství * Immanuel Kant * Alasdair MacIntyre

Annotation

Bachelor thesis is focusing on a theoretical explanation of important concepts related to the ethics of virtue from a historical and today's point of view. It deals not only with the general nature of this ethics virtue, but also introduces the reader to different perspectives on that topic. Emphasis is placed on the understandability of the virtues that fundamentally affect peoples moral behavior. The analysis of the questionnaire survey evaluates graphically represented answers to individual questions related to the issue.

Keywords

* ethics of virtue * moral conduct * Socrates * Plato * Aristotle * Christianity
* Immanuel Kant * Alasdair MacIntyre

Obsah

Úvod.....	5
1 Základní přístupy etiky v současnosti	6
1.1 Deskriptivní etika	6
1.2 Normativní etika	6
1.3 Metaetika.....	7
1.4 Aplikovaná etika	7
2 Teoretické vymezení základních pojmů současnosti	8
2.1 Etika	8
2.2 Morálka.....	9
2.2.1 Svědomí.....	10
2.2.2 Svoboda.....	11
2.2.3 Odpovědnost	12
2.2.4 Morální jednání	12
2.3 Mravnost.....	13
3 Obecně o etice ctnosti	14
3.1 Areté (ctnost)	15
3.2 Eudaimonia (blaženost)	16
3.3 Fronésis (moudrost)	18
4 Historický vývoj filozofické ctnosti	20
4.1 Ctnosti v období antiky.....	20
4.1.1 Sokrates a jeho etika ctností	20
4.1.2 Platon a jeho etika ctností	23
4.1.3 Aristoteles a jeho etika ctností.....	27
4.2 Ctnosti v období středověku.....	32

4.2.1	Všeobecná charakteristika Křesťanství	32
4.2.2	Ctnosti v Písmu svatém Starého zákona	33
4.2.3	Ctnosti v Písmu svatém Nového zákona	35
4.2.4	Sedm křesťanských ctností.....	40
4.2.5	Sedm smrtelných hříchů	43
5	Ctnosti z období novověku	45
5.1	Immanuel Kant a jeho pojetí ctnosti.....	46
5.2	Alasdair MacIntyre a jeho pojetí ctnosti	50
6	Analýza dotazníkového šetření	54
6.1	Cíl výzkumu	54
6.2	Metody výzkumu.....	54
6.3	Výsledky výzkumu	55
6.4	Závěr výzkumu	70
	Závěr	71
	Seznam použité literatury.....	72
	Internetové zdroje	74

Úvod

Bakalářská práce na téma „Ctnost jako předpoklad morálního jednání“ se v celkovém kontextu zabývá problematikou ctností, které mají patřičný vliv na morální jednání člověka. Značná část bakalářské práce se zabývá teorií, která vysvětluje nejen důležité pojmy související s etikou ctnosti, ale také historické i současné pojetí těchto ctností.

Protože za zakladatele filozofických teorií o ctnostech považujeme starořecké antické myslitele, mezi které nepochybně patří Sokrates, Platón a Aristoteles, nemohla se tato bakalářská práce obejít bez jejich zmínky. Jejich myšlenky o ctnostech jsou vnímány jako zakládající stavební kámen pro současné teorie. Pokud se oprostíme od dávného období antiky a přesuneme se strojem času do období středověku, zjistíme, že další velký vliv na vývoj ctností mělo náboženství. Ve své bakalářské práci se zabývám křesťanstvím, které je mi osobně blízké, ale také je považováno za dosud nejrozšířenější světové náboženství, které ve značné míře ovlivnilo současné chápání ctnostného života. Protože středověkem teoretická část mé bakalářské práce nekončí, dostaneme se strojem času až do blízké současnosti, kde se věnuji ctnostem z pohledu filozofických myslitelů, kterými jsou Immanuel Kant a Alasdair MacIntyre, jejichž odvážné názory a teorie, které jsou mnohdy obtížně pochopitelné, přispívají k současnému nekonvenčnímu chápání ctností.

Závěrečná část bakalářské práce je věnována dotazníkovému šetření, tato je zaměřena na vyhodnocení stanovených hypotéz. Zde čtenář nalezne graficky znázorněné odpovědi na jednotlivě pokládané otázky v dotazníku, který bezprostředně souvisí s danou problematikou, a tudíž vychází z teoretické části.

1 Základní přístupy etiky v současnosti

1.1 Deskriptivní etika

„Deskriptivní etika popisuje mravní rozhodnutí a hodnoty, které zastává konkrétní společnost.“¹

Tato etika se dá zčásti považovat za sociologii, ale také za psychologii morálky. Přesto se za nejdůležitější charakteristický rys deskriptivní etiky považuje skutečnost, že se nepokouší rozlišovat správné a špatné jednání. Zabývá se pouze popisem dané situace. Tato etika má nepochybně svůj význam, protože bez popisu různých situací, které se zaměřují na lidské reakce, by ostatní oblasti etiky neměly z čeho vycházet.²

1.2 Normativní etika

Normativní etika se zabývá a zkoumá uznávané normy, kterými se člověk během svého mravního rozhodování řídí. Konkrétně se zaměřuje na otázky týkající se povinností a hodnot, které vyjadřují mravní rozhodování.³

„Normativní etika jde o krok dál než deskriptivní etika. Zaměřuje se na výrok o nějakém chování a ptá se: Je správné toto dělat?“⁴ Normativní etika se také zabývá normami chování, které odlišují správné jednání od toho nesprávného jednání.⁵

¹ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha r. 2004.str. 11.

² THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.

³ Tamtéž.

⁴ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha r. 2004.str. 12.

⁵ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.

1.3 Metaetika

Tato teorie etiky se věnuje diskusi o jazyce, kterým o dané problematice hovoříme. „Byla to reakce na proud myšlení, který hlásal, že veškeré výroky o morálce jsou ve skutečnosti bezvýznamné. Metaetika představovala zoufalou snahu zjistit, co lidé svými výroky míní. Ti, kdo prohlašují, že něco je správné či nesprávné, jsou totiž rozhodně přesvědčeni, že jejich prohlášení mají význam.“⁶

1.4 Aplikovaná etika

Za nejdůležitější a zároveň nejnaléhavější oblast etiky považujeme aplikovanou etiku. Tato se zajímá o životní problémy, které nabádají k vyjadřování a zkoumání hodnot, ale také mravních rozhodnutí člověka. Mezi jedny z nejvýznamnějších oblastí této etiky patří např. etika života a smrti, právní etika nebo také lékařská etika apod.⁷

Aplikovaná etika se věnuje zkoumání daného rozhodnutí v určité oblasti, a to z hlediska etických teorií, tyto spolu vzájemně souvisí a společně se aplikují. Teorie se uplatňují v konkrétních situacích, na které musí člověk nějakým způsobem reagovat, nejlépe za užití zdravého rozumu. Tyto lidské reakce můžeme vyhodnotit a dále se zabývat otázkou, pro jakou z teorií se ve svém jednání lidé rozhodli.⁸

⁶ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha r. 2004. str. 13.

⁷ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.

⁸ Tamtéž.

2 Teoretické vymezení základních pojmů současnosti

2.1 Etika

Samotný původ pojmu etika nalezneme ve starověkém Řecku, pochází z řeckého slova „éthos“, jež v překladu znamená zvyk, návyk, obyčej, mrav, ale také může znamenat způsob jednání, postoj, či smýšlení. Z tohoto vyplývá, že etika je spjata s lidskou společností, ale i s člověkem jako jednotlivcem. Etika, ale i morálka se v různých dobách všech kultur rozvíjela v symbióze s náboženstvím.⁹

V současné době můžeme etiku chápat jako vědní disciplínu filozofickou, nebo teologickou, zabývající se mravním jednáním, studující obsah a také zdůvodňující mravní normy. Dále hodnotí stav etiky ve společnosti, tedy vyhodnocuje to, jak lidé určité normy přijali a zda je dodržují. Za druhý význam etiky můžeme považovat souhrn hodnot a postojů, podle kterých společnost posuzuje správnost určitého jednání.¹⁰ „*Etika je to, co mi mé pocity říkají, že je správné nebo špatné, etika je o mé náboženské víře, být etický znamená dělat to, co požaduje zákon/právo, etika se skládá z norem chování, které akceptuje naše společnost.*“¹¹ Ovšem i přestože osoba jedná podle svých pocitů, nemusí vždy činit tak, aby to bylo v rámci etiky správné. Je-li osoba schopna rozeznat jednání správné a špatné, tak označujeme tento proces za mravní hodnocení, kterým osoba hodnotí nejen své vlastní jednání, ale i jednání ostatních lidí ve společnosti. Vědomí, že osoba dokáže rozeznat správné a špatné jednání, nazýváme svědomí.¹²

⁹ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ DOLISTA, J. a JEŽEK R., *Etika zaměstnance veřejné správy*, České Budějovice r. 2006, str. 12.

¹² ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

2.2 Morálka

Samotný pojem slova morálka je odvozen z latinského slova „mos“, což v překladu do českého jazyka znamená vůle, nebo také mrav, obyčej, či zvyk. Morálku můžeme chápat jako variabilní a časově proměnlivý souhrn pravidel, hodnot, principů, zvyků a ideálů, kterými se lidé v jistém smyslu řídí ve svém praktickém mravním chování v každodenních všedních situacích. Tento souhrn hodnotících soudů a místních zvyků určuje, co je považováno za správné a slušné pro danou sociální skupinu, komunitu, či společnost. Z tohoto vyplývá, že se morálka týká vztahů mezi lidmi. ¹³

„Morálka je aktuální stav mravního vědomí jednotlivců, který se projevuje přes jejich rozhodování, chování a jednání“. ¹⁴ Kdy morálku si jednatel buduje v průběhu celého života, jedná se o jedinečné, neopakovatelné a tvořivé osvojování si hodnot společenské morálky, tento proces nazýváme sociální učení. Jehož výsledkem je vytvoření individuálního vzorce mravního chování, regulovaného svědomím. Během sociálního učení se utváří naše sociální identita a vytváří se systém vnitřních sankcí, který nám umožňuje cítit pocit viny, studu, či rozmrzelosti apod. ¹⁵

Jedná se o soubor uznávaných mravních norem, které vyplývají z mravních hodnot, z jejich povahy a hierarchie. Tyto podléhají vnitřní i vnější kontrole, kdy vnitřní kontrolu zajišťuje svědomí, zatímco vnější kontrolu zajišťuje společnost. ¹⁶

¹³ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

¹⁴ GLUCHMAN, Vasil. *Úvod do etiky*, Brno r. 2008. str. 20.

¹⁵ GLUCHMAN, Vasil. *Úvod do etiky*. V Tribune EU vyd. 1., (Celkove 3., dopl. a upr.). Brno: Tribun EU, 2008. Librix.eu. ISBN 978-80-7399-552-2.

¹⁶ Tamtéž.

2.2.1 Svědomí

Moralita neboli morálnost má charakter vnitřní odpovědnosti jedince, jejímž měřítkem morálního posuzování je svědomí, které se projevuje ve vztahu mezi vědomým konáním a morálními pravidly dané skupiny, komunity, kultury, či rodiny. Jedná se o schopnost být nezávislý na vnějších dojmech. Pokud hodnotíme nějaké lidské jednání přirozeně předpokládáme, že jednající osoba využila svého rozumu a je schopna poznat rozdíl mezi dobrem a zlem. Což znamená, že každý jednající člověk by měl rozpoznat, co je dobré a zlé, alespoň ve všeobecném smyslu, a podle toho jednat. To přesto nevylučuje, že lidské vnímání je odlišné, a každý na tyto dva rozdílné pojmy dobra a zla nahlíží jinak. ¹⁷ „*Toto všeobecné poznání dobra a zla, které spontánně a samozřejmě předpokládáme ve styku s lidmi, označujeme běžně jako svědomí.*“ ¹⁸

Svědomí můžeme obecně charakterizovat jako reakci jedince na mravní normy a principy jednání v sociální skupině, do které přísluší. Vyjadřuje osobní přesvědčení, založené na přijatých morálních normách, které se následně stávají měřítkem pro posuzování vlastního, ale i cizího chování. Obecně můžeme moralitu označit za odpovědnost člověka, vůči sobě samému. Z čehož vyplývá, že se jedná o vnitřní charakter člověka k odpovědnosti. Moralita v člověku zajišťuje pochopení, že jsme svobodnými bytostmi. ¹⁹

¹⁷ GLUCHMAN, Vasil. *Úvod do etiky*. V Tribune EU vyd. 1., (Celkove 3., dopl. a upr.). Brno: Tribun EU, 2008. Librix.eu. ISBN 978-80-7399-552-2.

¹⁸ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha r. 2001, str. 14.

¹⁹ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

2.2.2 Svoboda

Svoboda je schopnost jedince nezávisle jednat a rozhodovat sám za sebe, ze své vlastní vůle, ať je jakákoli a nést za to přiměřenou odpovědnost. Z této definice vyplývá, že svoboda je spjata s odpovědností přijmout následky za své činy.²⁰

„Svoboda znamená zodpovědnost. To je důvod, proč se jí většina lidí bojí.“²¹

O morálním jednání člověka můžeme hovořit pouze za předpokladu svobodného rozhodování. Svobodné rozhodování vyžaduje rozvahu, kritické myšlení a aktivní přístup. Pokud jedinec jedná zbrkle, bez rozvahy a bez uvážení dalších možností, lehko se stane, že učiní špatné rozhodnutí.²²

Svobodu můžeme rozlišit na dvě části, těmito jsou vnější a vnitřní část. Přičemž vnější část svobody může být omezena okolními vlivy společnosti, např. nátlakem, strachem, trestem apod., na rozdíl od vnitřní části svobody, tato nemůže být žádným způsobem ovlivněna společností, protože ve svém nitru si člověk může zvolit dobro.²³ *„Avšak ztrácí-li člověk svobodu, ztratí ve svých vlastních očích i smysl a hodnotu. A ze všeho donucování nejnesmyslnější je donucování k dobrému, neboť dobro stojí svobodu a padá nesvobodou.“²⁴*

²⁰ GLUCHMAN, Vasil. *Úvod do etiky*. V Tribune EU vyd. 1., (Celkove 3., dopl. a upr.). Brno: Tribun EU, 2008. Librix.eu. ISBN 978-80-7399-552-2.

²¹ SHAW, Bernard. *Man and superman: a comedy and a philosophy*, New York r. 1905, str. 25.

²² ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

²³ BENYOVSZKY, Ladislav. *Úvod do filosofického myšlení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-040-6.

²⁴ PECKA, Dominik. *Člověk: filosofická antropologie*. Řím r. 1970. str. 146

V současné době na svobodu jedince pohlížíme z mnoha hledisek. Proto rozlišujeme hned několik svobod, mezi tyto neodmyslitelně patří občanská svoboda, ekonomická svoboda, politická svoboda, individuální a kolektivní svoboda, vnitřní a vnější svoboda atd. ²⁵

2.2.3 Odpovědnost

„Považujeme-li někoho za odpovědného za jeho jednání, pak to znamená, že od něho očekáváme, že může rozumně odpovědět na otázku, proč jednal takto a ne jinak.“ ²⁶

Činy jedince schvalujeme tehdy, pokud je můžeme rozumově ospravedlnit, což znamená, že vnímáme odůvodnění jednajícího, které nám předkládá a toto vyhodnocujeme. Z toho vyplývá, že otázka dobra a zla může být diskutabilní a můžeme o ní hovořit. Předpokladem je, že stanovení dobra a zla je záležitostí individuální a odkazuje se na racionální zdůvodňování. Kromě toho je zřejmé, že špatné jednání má charakter nemoudrého jednání, které nelze rozumně ospravedlnit. ²⁷

2.2.4 Morální jednání

Morální jednání můžeme rozdělit na správné a nesprávné jednání. Je to takové jednání člověka, které je realizováno záměrně. Za morálně správné jednání považujeme takové jednání, které je v souladu se společenskými normami, či vnitřním hlasem svědomí. Zda je člověk čestný, statečný, nebo má jiné morální ctnosti, se projeví až v jeho jednání. ²⁸

²⁵ BENYOVSZKY, Ladislav. *Úvod do filosofického myšlení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-040-6.

²⁶ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha r. 2001, str. 15.

²⁷ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

²⁸ Tamtéž.

Za nemorální jednání považujeme absenci dodržování všeobecně uznávaných norem. Ovšem i přesto je možné nemorální čin přijmout za morální podle jiného souboru norem. Tímto je myšlen čin, který je vykonán člověkem v reakci na aktuální situaci a je ovlivněn řadou proměnných faktorů např. finanční situací jedince.²⁹

2.3 Mravnost

Tento pojem označuje chování jedince, které je v souladu s představou správného jednání sociální skupiny, nebo společnosti. Za měřítko mravnosti považujeme sociální pravidla jednání, tedy mravní normy. Přičemž tyto mravní normy představují jistá pravidla chování ve vztahu k lidem, majetku, nebo také k přírodě. Pod pojmem mravní normy si představíme jisté omezení, vymezené např. v podobě profesních etických kodexů, nebo křesťanského desatera. Mravní normy jsou považovány za důležitý faktor, který udržuje sociální skupiny a společnost pospolitou.³⁰

S čímž úzce souvisí mravní hodnocení, které má zásluhu na připsování určitých hodnot vlastnímu jednání, ale i jednání společnosti. Přičemž toto se netýká pouze vyhodnocení vlastního jednání a následně jednání společnosti, ale zabývá se i hodnocením sociálních útvarů, kterými jsou např. poměry v sociální sféře, nebo různé zákony, ustanovení, struktury apod., kde hodnotíme spravedlnost.³¹

„Chovejte se k lidem přesně tak, jak chcete, aby se oni chovali k vám. (Mt 7, 12)“

²⁹ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.

³⁰ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

³¹ Tamtéž.

3 Obecně o etice ctnosti

Etika ctnosti klade důraz na otázky, zaměřující se na morální charakter a jeho případné formování, zde hovoříme o jednom z hlavních přístupů v normativní etice. Základním principem této etiky je především morální sebereflexe jedince. Jedná se o normy, které pokládáme za nástroj upravující obecně lidské jednání. Ovšem k nejednotnosti a rozmanitosti interpretace samotného termínu ctnosti jej chápeme jako odlišné teorie ctnosti.³²

V antice vycházela etika ctností ze tří faktorů, kdy prvním z nich je náklonnost a rozum. Počítky, které vycházejí z lidské podstaty prožívání emocí, nás ve skutečnosti nemusí nasměrovat k tomu, co ve opravdu chceme, nebo k tomu, co je opravdu správné. To znamená, že za užití rozumu můžeme utvářet a kontrolovat vlastní jednání sloučené s tím, co pocítujeme. Ze své podstaty jsme ochotni jednat dobře. Druhým faktorem je ctnost získaná naučenou dovedností, pomocí které se snažíme vést náš život morálně. A posledním třetím faktorem je způsob života, ve kterém postupujeme tak, že chceme být celkově dobrými, nikoli jen v některých situacích.³³

V historickém kontextu je počátek etiky ctnosti obvykle ztotožňován s Aristotelem a jeho dílem „Etika Níkomachova“. Ovšem kořeny tohoto přístupu sahají ještě mnohem dále do antického Řecka k velkým filozofům, kteří svým vnímáním jednotlivých ctností do tohoto odvětví také významně přispěli. Moderní teorie pojetí ctností vykazuje přítomnost základních motivů starořecké filozofie v podobě tří pojmů, těmi konkrétně jsou *areté* (výbornost, ctnost), *eudaimonia* (štěstí, blaženost) a *frónésis* (praktická, či morální moudrost).³⁴

³² ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

³³ BUZESKUL, Vladislav Petrovič. *Úvod do řeckých dějin*. V Praze: Bursík a Kohout, 1909.

³⁴ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

3.1 Areté (ctnost)

Ctnost označuje každou dokonale rozvinutou schopnost mravního chování člověka, jež je dosahována z jeho svobody permanentním cvičením a úsilím o mravní dobro. Ve většině teorií pojednávajících o ctnostech se objevuje několik konkrétních vlastností, kterými jsou odvaha, čest, velkorysost a věrnost. Pokud se zaměříme na jednu konkrétní vlastnost, kterou je „odvaha“, budeme ji zpravidla přisuzovat zaměstnancům bezpečnostních složek, vojákům nebo policistům. Ovšem touto ctnostnou vlastností může disponovat každý, kdo se ve svém životě potýká s nějakým nebezpečím, kdy nebezpečí lze chápat v mnoha smyslech. Jedná se o dobrou vlastnost, která nám umožňuje se vyrovnat s nástrahami života a umožňuje nám prožít náš život dobře. Jedná se o ctnost, která není pro všechny lidi stejná, a to z jednoho prostého důvodu, lidé vedou své životy různým způsobem a jsou vychováni v odlišných hodnotách.³⁵

Další ctnostnou vlastností je „čestnost“, kterou charakterizujeme jako hodnověrnost, nebo vážnost. Je to vlastnost, kterou si lidé budují a udržují plněním závazků, nebo zřikáním se požitků ve prospěch vyšších cílů. Obecně je toto chování vnímáno jako žádoucí pro společnost. S touto vlastností získáváme důvěru, ale také úctu.³⁶

„Velkorysost“ je vlastnost, která znamená ochotu dávat, uskutečňovat šlechetné myšlenky, nebo činy. Synonymem tohoto slova je štědrost, která je pravděpodobně odvozena z latinského „caritas“, v předkladu charita. Štědrost je vyváženým středem mezi rozhazovačností a lakotou.³⁷

³⁵ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

Poslední ctnostnou vlastností je „věrnost“ neboli loajalita, která měla v minulosti velký význam ve spojitosti s věrností vůči vládnoucímu panovníkovi, nebo věrností vůči církvi. V současné době znamená především dlouhodobou pevnost a spolehlivost nějakého vztahu, ať už se jedná o partnerský, či přátelský vztah. V partnerském, nebo v manželském vztahu se jedná o zachování slibu, či přísahy. Tuto vlastnost můžeme v širším pojetí chápat jako věrnost k myšlence, nebo k nějaké skupině, či k programu. Opakem slova věrnost je nevěra, nebo zrada.³⁸

3.2 Eudaimonia (blaženost)

Eudaimonismus chápeme jako filozoficko-etická učení, jež za prostředek blaženosti považují ctnostný život. Pojem „eudaimonia“ je překládán jako štěstí nebo také blaho a blaženost, ovšem problém nastává v pochopení samotného pojmu. Štěstí, ale i blaženost si můžeme vysvětlovat jako pomíjivý dobrý pocit, namísto šťastného života jako celku.³⁹ Za nejvhodnější správný výraz pro porozumění problematice tohoto pojmu můžeme považovat sousloví „zdařilost života“, který uvedl Robert Spaemann ve své knize „Štěstí a vůle k dobru“.⁴⁰

Pro dosažení ctnostné blaženosti je potřeba, aby člověk žil ctnostný život, který se nezakládá na tělesných rozkoších, či získávání hmotného majetku. Naopak takové prožití lidského života, během kterého člověk podporuje domnělá dobra nemorálního charakteru, ani zdaleka nezahrnují jednání založené na ctnostech. Dobrý, nebo také ctnostný život považujeme za záslužný život, který se přizpůsobuje nárokům společnosti a je v souladu s morálkou doby. Člověka nazýváme ctnostným za předpokladu dobrého jednání, které se vyznačuje např. laskavostí, velkorysostí a vstřícností.⁴¹

³⁸ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenth, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

³⁹ BUZESKUL, Vladislav Petrovič. *Úvod do řeckých dějin*. V Praze: Bursík a Kohout, 1909.

⁴⁰ SPAEMANN, Robert. *Štěstí a vůle k dobru: (pokus o etiku)*. Praha r. 1998. str. 30.

⁴¹ BUZESKUL, Vladislav Petrovič. *Úvod do řeckých dějin*. V Praze: Bursík a Kohout, 1909.

„Mnoho lidí, těch nejsprostších, zjevně chápe dobro a štěstí jako potěšení, a proto mají rádi život plný uspokojení. Jeví se jako naprostí otroci, protože život, pro který se rozhodli, je život pasoucí se zvěře.“⁴² Což uvádí Aristoteles ve své knize „Etika Níkomachova“ jako kritiku lidí, kteří si spojují život s momentálním uspokojením a nevnímají štěstí za poslání života.

Pojem blaženosti je spjat s chápáním ctnosti u Aristotela a vykazuje se tím, že lidé, kteří chápou podstatu toho, co je dobré a důležité, mají zároveň vědomost toho, jak dobře žít. Aristoteles také používal tento pojem k popisu situací, ve kterých člověk prožívá svůj život jako dobrý, k tomu náleží dobré chování. Jedná se o zásadní myšlenku starořecké morální filozofie, která má i v moderních teoriích o ctnostech důležité postavení, např. umělecký směr naturalismus vnímá dobrou lidskou bytost jako člověka, který má vhodné predispozice k tomu prožít svůj život dobře.⁴³

Blaženost může být vnímána jako hlavní cíl života jedince, jelikož se vztahuje k ostatním hodnotným cílům, za které považujeme čest, radost a porozumění. Toto vrcholné dobro je etikou ctnosti vnímáno jako prostředek, který do jisté míry ctnosti ustanovuje. „Štěstí je tedy cíl, který je základem všeho a spojuje všechny ostatní cíle, k nimž se člověk může ubírat.“⁴⁴ Z toho vyplývá, že blaženost zahrnuje ctnosti, které nejsou vnímány jako stav člověka, ale jedná se o určitý předpoklad k ctnostnému jednání.⁴⁵

⁴² THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha r. 2004.str. 66.

⁴³ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.

3.3 Fronésis (moudrost)

Moudrost, či rozumnost je další důležitou součástí vedoucí k rozvíjení ctností, které ovlivňují naše konkrétní jednání. Protože ctnost nezahrnuje morální dobrotu, člověk se může dopouštět něčeho, co sám považuje za dobré, ale fakticky se chová špatně. K tomuto dochází na základě volby emocí, nikoli racionality. Dobrým člověkem se jedinec stává na základě správného jednání za užití praktické moudrosti.⁴⁶

Dokonalé ctnosti můžeme dosáhnout jen s přítomností praktické moudrosti. Tato přichází na základě životních zkušeností, u kterých musíme rozlišovat jakou důležitost mezi sebou mají jednotlivé situace. Dále je součástí praktické moudrosti právě sama moudrost, která se týká lidského života a stejnou měrou lidských bytostí. Za součást praktické moudrosti považujeme zajištění toho, co je pro člověka opravdu přínosné. Což znamená, že ten, kdo disponuje praktickou moudrostí nezamlčí potřebnému pravdu o prospěšnosti jeho domnění. Dobrý záměr člověka činit správné věci považujeme za záležitost praktické moudrosti, která umožňuje takto jednat v daný okamžik.⁴⁷

Pochopitelně zde také můžeme zmínit situační hodnocení neboli sebereflexi, která je klíčová pro moudře jednajícího člověka. Novověká filozofie definuje sebehodnocení jako schopnost člověka kriticky přemýšlet o sobě samém a o svém jednání, které následně adekvátně posoudí, vyhodnotí a vyvodí závěry. Je tedy předpokladem člověka přijmout odpovědnost za své činy. Sebereflexe je také schopnost člověka uvědomovat si své vnitřní pocity, ale také schopnosti, možnosti, talent apod. Jedná se o důležitou vlastnost, díky které si jedinec uvědomuje svůj vztah s lidskou společností.⁴⁸

⁴⁶ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

Stejně jako předešlá ctnostná vlastnost, kterou je blaženost, i tato vychází ze starořecké morální filozofie a zásadním způsobem ovlivňuje současné teorie o ctnostech. Pokud se zaměříme na pojetí moudrosti z Aristotelova pohledu, zjistíme, že moudrost vnímal jako charakteristický rys člověka. „*Je to schopnost myslet, která staví člověka mimo všechny ostatní věci a která je také nejvyšší lidskou ctností*“⁴⁹

Z čehož vyplývá, že rozum člověk potřebuje k tomu, aby naplnil svou podstatu lidství. Přičemž rozum není vnímán jen jako schopnost myslet, ale také je vnímán jako něco, co obsahuje mravní stránku člověka. Což znamená, že lidský rozum obsahuje určité myšlenky uskutečňování toho, co rozumově považuje za správné.⁵⁰

Jedná se o typickou lidskou vlastnost, která zahrnuje nejen porozumění, ale také reakci a rozhodování. Dokonalost člověka spočívá v rozhodování, které je založeno na praktickém rozumu, který jednoznačně směřuje k všeobecnému cíli společnosti, za tento cíl můžeme pokládat blaženost. A to z prostého důvodu, jelikož blaženost nám zjednodušeně znázorňuje dobrý život člověka. A proto můžeme s jistotou říci, že rozum je vzájemně propojený a má velice blízko k ctnosti „eudaimonia“.⁵¹

⁴⁹ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha r. 2004.str. 67.

⁵⁰ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.

⁵¹ Tamtéž.

4 Historický vývoj filozofické ctnosti

Zdroj ctností je třeba hledat již v antickém Řecku a Římě, kde se tímto tématem zabývali filozofičtí myslitelé. Mezi nejvýznamnější starořecké filozofy patří např. Sokrates, Platón a Aristoteles. Jejich naučné přínosy o ctnostech jsou základním kamenem i pro novodobé teorie. Z čehož vyplývá, že jejich učení ovlivnilo i chápání ctností v novodobé společnosti.⁵²

Pojetí ctností prošlo dalším historickým vývojem ve středověku, kdy se ctnost usadila v představách společnosti křesťanů, kde zůstává do současné doby. Křesťanství je náboženskou vírou, která je do současné doby jednou z nejrozšířenějších po celém světě. Nepochybně také přispěla a ovlivnila novodobé pojetí ctností.⁵³

4.1 Ctnosti v období antiky

4.1.1 Sokrates a jeho etika ctností

Sokrata považujeme za prvního antického filozofa starověkého Řecka zabývajícího se postavením člověka ve společnosti, se zaměřením na vymezení jednotlivých ctností, které vnímal jako nejdůležitější. Podklady o Sokratově filozofii čerpáme ze zachovalých zpráv, především Platonových, Xenofonových a Aristotelových, neboť sám nezanechal nic písemného. Z čehož vyplývá, že jeho obraz závisí na vzpomínkách nebo osobních setkáních jiných autorů, kteří ho ve svých dílech zmiňují.⁵⁴

⁵² BENYOVSZKY, Ladislav. *Úvod do filozofického myšlení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-040-6.

⁵³ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

⁵⁴ Tamtéž.

Na základě Platonových dialogů si můžeme Sokrata představit, jako člověka, ale také jako filozofa. Vytvoříme si náhled na jeho postoje a činy v životě, ale i ve vztahu ke společnosti, dále na jeho metody komunikace s žáky, jakož i jeho životní cestu, která je zakončena společenským odsouzením a následně smrtí.⁵⁵

Sokrates se snažil najít výměr ctnosti „sófosyné“, což můžeme přeložit jako rozumnost, nebo také zdravá mysl. *„Tuto zdravou mysl projevuje člověk, který sám u sebe podřizuje své žádosti rozumu, a který v chování k jiným lidem potlačuje své sobectví ve prospěch obecných názorů o dobru a kráse. Je to výrazná složka řecké etiky.“*⁵⁶

Sokrates cítil, že v sobě má vnitřní hlas, který ho vedl a zdržoval od nepravého jednání, tento vnitřní hlas nazýval „daimonion“, což v překladu do českého jazyka znamená svědomí. Tento tichý, nikdy neutichající hlas svědomí nedovedl odůvodnit. Nejen, že byl ovlivňován vnitřním hlasem svědomí, ale také byl hluboce náboženským člověkem, který považoval povinnosti vůči bohům za základní povinnosti.⁵⁷

Na druhou stranu je pro Sokrata zdatnost, kterou považuje za ctnost, totožná s rozumovým nahlédnutím. *„Odkrýváním nevědění, chce lidi přivádět k sebekoumání a k ponoření do sebe. Připomíná starý řecký výrok: Poznej sám sebe! Když budou lidé návratem k sobě samým a uvažováním o sobě přivedeni k poznání mravní ubohosti a slepoty, ve které dosud žili, dospějí k hledání a touze po mravním ideálu“*⁵⁸

⁵⁵ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁵⁶ PLATÓN. *Charmidés; Lachés; Lysis; Theagés*, Praha r. 2019, str. 8.

⁵⁷ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

⁵⁸ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*, Kostelní Vydří r. 2007, str. 115.

Přičemž Sokrates pracuje s myšlenkou, že společnost stačí o pravé zdatnosti neboli ctnosti poučit, aby začala jednat správně. Rozvíjí myšlenku, že není možné jednat správně, když nevíme, co považovat za správné. Byl přesvědčen, že mravnost je ctnost, a ta jako ostatní ctnosti zahrnuje vědění i dovednost. Podle tohoto názoru musí člověk, který má odpovídající vědění jednat nutně správně.⁵⁹

Vědění je tedy základem mravního jednání, které člověku umožňuje správně jednat. Sokrates dochází k přesvědčení, že naučením se podstaty dané ctnosti se člověk stává ctnostným a bude ctnostně jednat. Pokud člověk nejedná ctnostně, přestože byl ctnostem učen, jedná se podle Sokrata opět o nedostatek vědění, ovšem tentokrát jde o volbu mezi libostmi. Tato nevědomost se projevuje slabostí vůle, a tato je pro Sokrata největší nevědomostí.⁶⁰

Slabost vůle, nebo také podlehnutí libosti proti tomu, co přikazuje samo vědění, vysvětluje Sokrates jako největší nevědomost. Protože nikdo nečiní zlých věcí úmyslně, toto jednání musí vyplívat nutně z omylu, nebo nevědomosti.⁶¹

Podle Sokrata je z filozofického hlediska naprosto zásadní otázka „Co je X?“, přičemž X představuje všechny ctnosti, tedy statečnost, uměřenost, moudrost, zdatnost a spravedlnost. Když neznáme tyto ctnosti, nemůžeme najít pravdivou výpověď určité ctnosti. Takže nás k poznání filozofické pravdy vede rozpomínání, které vychází z hypotézy, že každý člověk má k dispozici potenciál nezávislého vědění, které je potřeba si vhodným způsobem uvědomit.⁶²

⁵⁹ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁶² Tamtéž.

Sokrates se dále zamýšlí, zda existuje jednota ctností. Na toto nahlíží ve dvou rovinách, kterými jsou skutečné ctnosti a ctnosti, které nacházejí základ ve filozofickém vědění. Pokud tuto jednotu chápeme jako identitu, poté to znamená existenci faktoru, který je v odlišných ctnostech totožný.⁶³

Kdy na základě tohoto si Sokrates pokládá o otázku: „*Nabude-li někdo jednu ze ctností, má nutně všechny?*“⁶⁴ Následně dochází k názoru, že daná ctnost má určité rysy jiné ctnosti a naopak, proto mohou být totožné po rozsahové stránce, ale nikoli obsahově.⁶⁵

4.1.2 Platon a jeho etika ctností

Platona považujeme za jednoho z hlavních starořeckých filozofů, který se taktéž věnoval pojetí ctností. Jeho myšlenky, které se do současné doby dochovaly jsou podkladem pro mnoho dalších teorií týkajících se teoretického pojetí ctností a ctnostného jednání člověka.⁶⁶

Platon se v průběhu svého mládí setkával s různými filozofy, kteří ho nepochybně ovlivnili v jeho duševním rozvoji. Ovšem nejvíce byl ovlivněn právě Sokratem, kterého můžeme považovat za jeho učitele. Po smrti Sokrata převzal jeho metodu učení v rozhovorech, přestože sám nevykonával žádné přednášky. Ačkoliv po sobě Platon zanechal řadu spisů, přesto tvrdil, že by nikdy do žádného spisu nevložit nejslavnější část své nauky, protože by ji tak vydal na pospas možné kritice, tedy nepřízni a nepochopení.⁶⁷

⁶³ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁶⁴ Platón, Prótagoras, Praha r. 2000, s. 35.

⁶⁵ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁶⁶ NOVOTNÝ, František. *O Platonovi*. Vyd. 2. Praha: Nová Akropolis, 2013. Simo - draci moudrosti. ISBN 978-80-86038-67-4.

⁶⁷ Tamtéž.

Platon, stejně jako Sokrates, zastával názor, že při nabývání dobra je nezbytné učení, vzdělávání a výchova. Také uznával, že je zapotřebí vrozených podmínek, bez kterých by bylo učení bezvýznamné. Své ctnosti nepochybně spojuje se společenstvím a postavením člověka ve společnosti.⁶⁸

Platonova etika je postavena na hlavních dvou základech, kterými jsou psychologie, která zahrnuje představu o duši a jejích částech, které mohou nabýt své dokonalosti a druhým základem je teorie o světě idejí, jejímž hlavním cílem je zdůraznit úlohu duchovního světa. V tomto světě je nejdůležitější idea dobra, která nám zaručuje, že svět je z dobra stvořen, a že dobro je společným cílem společnosti. Je tím nejdůležitějším cílem, který vede k našemu poznání. Ve svém díle „Ústava“, pátrá po spravedlnosti a snaží se dokázat, že je pro nás ctnostný život přirozenější a také dobrý.⁶⁹

Zásadním Platonovým dílem o ctnostech byl dialog „Faidón“, kde se téma o duši dostalo do popředí, toto dílo je také nazýváno hovorem o duši. V tomto díle Platon připodobňuje duši srostlému okřídlenému spřežení s vozatajem. U spřežení lidské duše je spojení koně bílého, který znázorňuje dobré vlastnosti, s koněm černým, který je znázorněním špatných vlastností a tím znesnadňuje vozatajovi ovládnutí spřežení. Dokonalé duše jsou okřídlené silnou perutí a vznášejí se ve výšinách. Opeření duše nabývá síly z vlastností, které jsou krásné, moudré a dobré. Ztrátu perutí zapříčiní vlastnosti zlé a špatné, tyto duše poté padají k zemi.⁷⁰

⁶⁸ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd. 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ NOVOTNÝ, František. *O Platónovi*. Vyd. 2. Praha: Nová Akropolis, 2013. Simo - draci moudrosti. ISBN 978-80-86038-67-4.

Podle Platona se duše rozděluje na více částí. Tato nesourodost nás může vést k vnitřním rozporům, kdy budeme jednu věc chtít, ale zároveň z ní budeme mít strach. K dosažení ctnostného života, je nezbytné poznání sebe sama, a to si žádá našeho úsilí.⁷¹

U Platona jsou celkem čtyři ctnosti, kterými jsou spravedlnost, která je považována za nejvyšší ctnost, dále moudrost, statečnost a uměřenost. Pokud se zaměříme na význam ctnostné vlastnosti „spravedlnost“ zjistíme, že pro Platona znamená správné uspořádání vztahů mezi lidmi, tedy správné uspořádání samotné společnosti se zaměřením na právní systém. Z jeho pohledu je spravedlnost nejdůležitější etická ctnost.⁷²

Další ctnostnou vlastností je „moudrost“, která je přisuzována člověku podle jednotlivých řemesel. Velký význam přisuzuje správcům a strážcům obcí, kteří by měli být moudrymi představiteli, protože poté je moudrá celá obec. Zde se nehovoří jen o rozumové moudrosti, ale také o nadání, které je spjato se znalostmi, či dovednostmi v konkrétním oboru. Důležitou podmínkou moudrosti je pokora a rozvážnost, protože moudrý člověk si uvědomuje svou nevědomost a nejedná bez rozmyslu.⁷³

Ctnostná vlastnost „statečnost“ je Platonem spatřována u třídy válečníků, u nichž se klade důraz na to, aby nepodlehli strachu, či zármutku. Tuto vlastnost využívají v zájmu obrany a ochrany obce, ale také v dobývání nových území. Přičemž je velice důležité, aby obec dokázala rozpoznat, zda ji hrozí nebezpečí,

⁷¹ NOVOTNÝ, František. *O Platonovi*. Vyd. 2. Praha: Nová Akropolis, 2013. Simo - draci moudrosti. ISBN 978-80-86038-67-4.

⁷² STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

⁷³ Tamtéž.

či nikoliv. Pro správného válečníka je důležité se umět rozhodnout, kdy má zachovat klid a kdy se zapojit do bojů.⁷⁴

„Uměřenost“ se nevztahuje jen na jednu konkrétní společenskou sortu lidí. Je charakterizována jako důležitá vlastnost, která člověku umožňuje žít v souzvuku a harmonii. Jedná se o určitý řád, nebo také sebeovládání. Platon nám rozděluje duši na dvě části, z nichž je jedna považována za dobrou a druhá za špatnou. Přičemž u uměřeného jedince převládá dobrá část duše, kterou člověk koriguje prostřednictvím správného mínění a rozumu.⁷⁵

Ve prospěch ctností také hovoří o tom, že duše je nesmrtelná, a měla by být spravedlivá, jelikož špatné jednání a bezpráví ji zásadně ohrožuje. Ctnost tedy můžeme označit jako stav krásy, neporušenosti a dobročinnosti prospívající duši. V souvislosti s tímto tvrzením, pak můžeme morální špatnost označit jako nemoc.⁷⁶

„Idea dobra je původcem všeho pravého a krásného, poskytla lidem pravdu a rozum. Jí musí spatřiti ten, kdo chce rozumně jednati, ať v soukromí, ať v obci.“⁷⁷

⁷⁴ TÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ NOVOTNÝ, František. *O Platonovi*. Vyd. 2. Praha: Nová Akropolis, 2013. Simo - draci moudrosti. ISBN 978-80-86038-67-4.

⁷⁷ Platon: *Ústava*, Praha r. 1996, str. 514 – 517.

4.1.3 Aristoteles a jeho etika ctností

Aristoteles je považován za jednoho z nejdůležitějších filozofů antického Řecka, který svými názory o ctnostech ovlivnil současné vnímání těchto filozofických témat.⁷⁸

Jeho pojetí ctností přináší odlišný pohled na dané téma, na rozdíl od Platona vychází hlavně z přesvědčení, že hlavním cílem člověka je dobrý život, jehož můžeme dosáhnout propojením ctností s blažeností. Podle Aristotela, má všechno, co člověk koná, a to převážně uvědoměle, nějaký cíl. Všechny cíle jsou uspořádané v hierarchii, kdy uvedená blaženost zastupuje poslední cíl.⁷⁹

Blaženost můžeme vyčlenit do dvou kategorií. Přičemž první kategorie je sám blažený život, který se zakládá na duševní činnosti, tato souvisí s naším působením. Druhou kategorií je potom blaženost v prázdnu, jež náleží rozjímavým činnostem. Tato blaženost má vnitřní hodnotu, takže nesměřuje k žádnému cíli, ale ani nepotřebuje nic dalšího k jejímu dosažení. Odehrává se v činnosti mysli a rozumu, často je označována za nejvyšší blaženost. Přesto nejvyšší blaženost nám sama o sobě nestačí, neboť jsme závislí na vnějších potřebách, ale kdybychom ji docílili, byli bychom opravdu šťastnými.⁸⁰

Aristoteles také zkoumal rozkoše, jeho názor na ně podporuje myšlenku, že se na ctnostech podepisují. Život v rozkoši považuje za zásadně otročský, neboť se necháváme podmaňovat svými vnitřními rozmery, a tak nabývá hanlivého označení „život dobytčat“. Jako další přívlástek toho, co člověka oddaluje

⁷⁸ TÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

⁷⁹ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Plátón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁸⁰ Tamtéž.

od ctnostného života jsou peníze, jelikož je neužíváme výhradně samy pro sebe, ale plní jiné účely.⁸¹

Aristoteles dále poukazuje, že štěstí není stálé a nemůžeme být šťastní za každých okolností, což znamená určité omezení blaženosti. Šťastným se stává člověk, pokud k tomu má příznivé podmínky. Pokud jsme ctnostní, náš život to činí šťastnější, ale stále se potýkáme s vnějšími okolnostmi, které jsou neovlivnitelné a náhodné.⁸²

Aristoteles se ve svých dílech zabývá rozumovými ctnostmi, které mají podíl na racionálním vyobrazení jedince, a to skrze rozumovou část duše. Tato ctnost se utváří na základě učení. Podle Aristotela jsou mravní ctnosti záměrným stavem volby, a pokud je tato učiněná volba správná, tak se dostáváme k cíli rozumových ctností, tedy k pravdě.⁸³

Rozeznává celkem pět rozumových ctností, kterými jsou rozumnost, umění, moudrost, rozumění a vědění. Pokud se zaměříme na „rozumnost“, která je hlavním motivem etiky ctností, tak Aristoteles chápe tuto ctnost, jako schopnost správného uvažování jedince o tom, co je pro něho ve vztahu k celému životu dobré a prospěšné. Hovoříme zde o stavu, který jedinci stanoví hodnoty a pomáhá mu rozlišovat, co je dobré anebo špatné. Hlavním účelem rozumnosti je dobré jednání, které nám pomáhá docílit nejlepšího dobrého života. Zároveň s touto ctností se rozvíjí také rozvážnost a chápání, kdy rozvážností je myšleno uvažování nad věcmi, které jsou jedinci prospěšné, a tedy mu umožňují dosažení dobra. Chápání považujeme za hodnotící soudy, které identifikují věci jako správné, či špatné.⁸⁴

⁸¹ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ *Word History Encyclopedia* [online]. Spojené království: Creative Commons Attribution-Non-Commercial-ShareAlike, 2009 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.worldhistory.org/aristotle/>

Další ctnostnou vlastností je „umění“, tuto ctnostnou vlastnost podle Aristotela používáme ve vzájemném souladu s rozumným úsudkem. Tyto dvě zmíněné rozumové činnosti se od sebe navzájem liší, avšak ve vzájemném odloučení nemohou fungovat. Pokud chceme něco vytvořit, konáme tak zásluhou tvořivého stavu, který je řízený rozumným úsudkem. Proto můžeme umění označit za něco, co obsahuje odborné i teoretické činnosti. Opakem této ctnosti je klamný úsudek, který zapříčiní nepovedené dílo.⁸⁵

„Moudrostí“ označujeme věci dovedené k dokonalosti, kterými mohou být naše díla, tato jsou cílem umění. Jedná se o spojení ctností vědění a rozumění. Pokud se pokusíme rozlišit rozumnost (praktickou moudrost) a moudrost (teoretickou moudrost) tak zjistíme, že má u Aristotela zdůraznit postavení praktické znalosti dobra, a to z toho důvodu, jelikož se domnívá, že náhled pouhé ideje dobra nezahrnuje praktickou volbu toho, co je opravdu dobré.⁸⁶

„Rozumění“ charakterizuje jako specifickou ctnost, která se zaměřuje na počátek předmětu věd. Ačkoliv u Aristotela hraje počátek vědění důležitou roli, tak i přes zdánlivě kladenou důležitost není tato ctnost blíže rozvedena. Můžeme se jen domnívat, že zde není míněn rozum jako nějaká mohutnost, ale jako stav, kdy jedinec činným rozumem zaznamená poznávací principy bytí a jednání a těmto zároveň rozumí.⁸⁷

Podle Aristotela je další ctnostnou vlastností „vědění“, které je považováno za faktickou vědomost, jedná se tedy o ustálenou a souvislou vlastnost, která neodlučitelně souvisí s věčností. O této ctnostné vlastnosti Aristoteles tvrdí, že je naučitelné. Skrze návod poznáváme počátky, skrze které můžeme následně zjistit závěr. Je nutností znalost obojího, aby vědění nebylo nahodilé.⁸⁸

⁸⁵ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenth, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENTH). ISBN 80-7298-019-X.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

Aristoteles dále rozeznává mravní ctnosti, které člověk vědomě získává v průběhu života. Z čehož vyplývá, že se nejedná o vrozené ctnosti. Mezi tyto mravní ctnosti řadíme statečnost, uměřenost, štědrost, velkorysost, velkomyslnost, umírněnou ctižádost, klidnost, pravdivost, vtipnost, přívětivost a spravedlnost. Přičemž „statečnost“ je Aristotelem vnímána jako vlastnost, která člověka vede k překonávání záležitostí špatného charakteru. Statečného člověka označuje za nebojácného, neohroženého, který riskuje vlastní zdravím, či život za dosažení dobra, tento by měl vždy jednat v rozumné míře. Tato ctnostná vlastnost je zařazena do středu mezi bezpečné a nebezpečné situace, takže se člověk může stát statečným, přestože nemusí překonávat žádná úskalí života.⁸⁹

„Uměřenost“ podle Aristotela vychází z rozkoše duševní, ale i tělesné. Duševní rozkoše jsou pro člověka přirozené a nezdržují ho od ctnostného života. Naopak tělesné rozkoše jsou požitkářské a pohlavní, tyto mohou člověka ovlivnit a nabádat k nesprávnému žití. Z tohoto vyplývá, že rozkoše můžeme dělit na přirozené a získané.⁹⁰

„Štědrost“ je správné a vhodné nakládání s materiálními statky, které mají finanční hodnotu. Nejštědřejšími lidmi jsou ti, kteří vnímají peníze jako směnný prostředek. Opakem štědrosti je lakomství, které vychází z dychtivosti po hromadění statků a marnotratnost, která nachází svou podstatu v rozhazovačnosti.⁹¹

„Velkorysost“ je ctnostná vlastnost, která je typická pro ušlechtilého a štědrého člověka, který za pomoci rozumu zvažuje náklady svého jednání. Svě materiální prostředky používá ke konání veřejného dobra.⁹²

⁸⁹ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

„Velkomyslnost“ neboli velkorysost má svou podstatu v čestném jednání člověka. Tito lidé si pamatují laskavé jednání, kterým byli obdařeni. Ale také si pamatují, komu laskavost sami prokázali.⁹³

„Umírněná ctižádost“ neboli také zdravá ctižádost má být vedena rozumem a podnícena snahou o dobro. Ctnostný člověk má nacházet motivaci v konání dobrých činů.⁹⁴

„Klidnost“ je ctnostnou vlastností člověka, která slouží k překonání náporů hněvu, tedy k regulaci zlosti. Člověk oplývající klidností má schopnost ovládat svůj hněv, který následně může použít ve správných momentech a ze správných důvodů optimálním způsobem.⁹⁵

„Pravdivost“ se projevuje v samotném jednání a verbální komunikaci člověka. Pokud člověk disponuje touto vlastností nemá potřebu si zvelebovat realitu. Jedná se o ctnostnou vlastnost, která je pro pravdomluvného člověka nesmírně důležitá.⁹⁶

„Vtipnost“ je podle Aristotela ctnostnou vlastností, která se týká společenské relaxace a zábavy. Člověk, který disponuje touto vlastností je považován za obratného společníka. Společnost vtipného člověka je příjemná, ušlechtilá a korektní.⁹⁷

„Přívětivost“ je úzce spjata se společenským jednáním a zajišťuje vyvážený poměr mezi tím, co je společností schvalováno anebo naopak, co je společností

⁹³ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž.

odmítáno. Přívětivý člověk jedná správně ze své podstaty, a proto dokáže být nápomocen komukoliv. ⁹⁸

„Spravedlnost“ je ctnostnou vlastností, která pozitivně ovlivňuje činy člověka. Spravedlivý člověk jedná v souladu se zákony a nežádá více, nežli mu právem náleží. Aristotelem je rozlišována částečná spravedlnost, která je vnímána jako vztah člověka k druhým a spravedlnost jako ctnost, která je vnímána jako stav duše. ⁹⁹

4.2 Ctnosti v období středověku

4.2.1 Všeobecná charakteristika Křesťanství

Křesťanství je považováno za monoteistické náboženství, které se obrací ke každému člověku, jako k jednotlivci. Příslušnost k tomuto náboženství se vyznačuje přijetím správné morálky, zbožného učení a věrnosti k tomuto náboženství. ¹⁰⁰

S jistotou můžeme říci, že je zde zachována dějinná spojitost, neboť počátky křesťanské filosofie se shodují se závěrečnou etapou antiky. Každopádně z pohledu duchovních dějin se jedná o důležitý krok vpřed. Neboť na křesťanství je nutno pohlížet a chápat ho jako mnohotvárné východisko náboženských tradic, které pochází z daleké minulosti. ¹⁰¹

⁹⁸ GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ PESCHKE, Karl-Heinz. *Křesťanská etika*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2004. Theologica (Vyšehrad). ISBN 80-7021-718-9.

¹⁰¹ TÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd. 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

Písmo svaté neboli „Bible“ je souborem dávných textů, které křesťanství považuje za posvátné. Jedná se o texty, které jsou inspirovány Bohem. Často se zmiňují o ctnostech, které jedince zdokonalují, ale také se zmiňují o neřestech, které jedince snižují a zdržují od dobrého života na zemi. Přestože se zde nenachází přesně pojmenované jednotlivé ctnosti, stopy po těchto jsou přítomné ve všech spisech.¹⁰²

Písmo svaté se skládá ze dvou částí, které označujeme jako Starý zákon a Nový zákon. Jak již názvy vypovídají Starý zákon je označován za starší část Bible, a naopak Nový zákon je novou částí Bible.¹⁰³

4.2.2 Ctnosti v Písmu svatém Starého zákona

Písmo svaté Starého zákona na svém začátku vypráví o stvoření světa a pokračuje ve sledování dějin židovských praotců a celého židovského národa, kdy někteří se dokonce setkávají s jedinečným a pravým Hospodinem.¹⁰⁴

Na rozdíl od současného světa, je ve Starém zákoně pojetí ctností vnímáno odlišně, např. spravedlnost byla vnímána jako věrné zachování závazků, které byly dobrovolně vzaty člověkem. Úhrnem se v Písmu svatém klade velký důraz na skutky a na samotné jednání. Přičemž ctnost byla ve Starém zákoně považována za Boží vlastnost, která se vtiskne do člověka skrze stvoření a víru. Pro věřícího člověka je vzorem a také formující silou připodobňování se Božím vlastnostem. Pro tyto věřící lidi představuje vztah k Bohu život vedený v harmonii.¹⁰⁵

¹⁰² MCGRATH, Alister E. *Dějiny křesťanství - úvod*. Praha: Volvox Globator, 2014. Diagramma. ISBN 978-80-7511-081-7.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 15. vydání (6. opravené vydání). Praha: Česká biblická společnost, 2021. ISBN 978-80-7545-104-0.

¹⁰⁵ MCGRATH, Alister E. *Dějiny křesťanství - úvod*. Praha: Volvox Globator, 2014. Diagramma. ISBN 978-80-7511-081-7.

Sám Bůh je ve Starém zákoně popisován jako „Stvořitel“ plný slitování a milosti, shovívavosti, milosrdenství a věrnosti, který prokazuje milosrdenství tisícům pokolení, jako ten, který odpouští vinu a všechny hříchy světa. Avšak viníky nezanechá bez trestu. Poselství Starého zákona je takové, aby se lidstvo řídilo božskými příkazy, které ho dovedou k dobrému životu a posmrtnému vykoupení.¹⁰⁶

Obraz božího plánu spásy pro lidstvo je zjevení „Tory“ na hoře Sinaj. „Tora“ je posvátná kniha zákona, která představuje autoritu a spravedlivé jednání vůči Bohu. Klade na člověka své požadavky, kterými utváří jeho každodenní život. Tuto knihu zákona můžeme považovat za nejzřetelnější vymezení morální oblasti života. Obsahuje „Desatero Božích přikázání“, přičemž dodržování těchto jednotlivých přikázání je zcela dobrovolné. Uctíváním těchto přikázání putujeme po správné cestě, která nás vede k dobrému a osvícenému životu.¹⁰⁷

Znění Desatera Božích přikázání:

„Já jsem Pán, tvůj Bůh:

- 1. Nebudeš mít jiné bohy mimo mne.*
- 2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.*
- 3. Pomni, abys den sváteční světil.*
- 4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho žil a dobře se ti vedlo na zemi.*
- 5. Nezabiješ.*
- 6. Nesesmilníš.*
- 7. Nepokradeš.*
- 8. Nepromluvíš křivého svědectví.*
- 9. Nepožádáš manželky bližního svého.*
- 10. Nepožádáš statku bližního svého. (Ex 20,2-17)“*

¹⁰⁶ *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad.* 15. vydání (6. opravené vydání). Praha: Česká biblická společnost, 2021. ISBN 978-80-7545-104-0.

¹⁰⁷ Tamtéž.

Ctnosti ve Starém zákoně Písma svatého nejsou chápány, jako materiální umění, které lze získat. Ale jsou spíše označovány jako lidské hledání, které zahrnuje morální rozhodování a etické rozlišování. Jedná se tedy o souhrn etických pravidel. ¹⁰⁸

Mezi křesťanské ctnosti náleží moudrost, ke které přináleží spravedlnost, statečnost a mírnost. Písmo svaté není jen svazkem informací, ale jeho cílem je získání „moudrosti“, která souvisí s poslušností víry. ¹⁰⁹

4.2.3 Ctnosti v Písmu svatém Nového zákona

Písmo svaté Nového zákona pojednává o životě, působení a kázání Ježíše z Nazareta, syna Božího, který buduje počátky křesťanství jako víry v Ježíše Krista. Nový zákon je tvořen čtyřmi evangelií, které líčí život Ježíše z Nazareta. ¹¹⁰

V Novém zákoně znamená ctnost návrat k původní přirozené povaze člověka, protože člověk je ze své podstaty dobrý a nakloněný všemu dobrému, tedy dokonale ctnostný. Proto ctnost v Novém zákoně znamená návrat do ráje, kdy ráj je označen slovem „metanoia“. Metanoia znamená, že se člověk zříká hříchu a činí pokání. Touto lítostí se člověk navrácí k Bohu, a tak začíná nový život. ¹¹¹

Nový zákon je spjatý s příchodem syna Božího, který se stává vzorem lidství a zároveň obnovitelem vnitřního a vnějšího řádu. Za ctnostného člověka je považován ten, kdo v sobě nosí Boha. Přitom jednocení s Bohem, jinak řečeno podvolení se vůli Boží přináší člověku svobodu, nikoliv područí. Jedná se o osvobození od strachu ze ztráty materiálních věcí, které má za následek, že je člověk vždy připraven sloužit Bohu. Přijetí této chudoby otevře člověku správnou

¹⁰⁸ PESCHKE, Karl-Heinz. *Křesťanská etika*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2004. Theologica (Vyšehrad). ISBN 80-7021-718-9.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ MCGRATH, Alister E. *Dějiny křesťanství - úvod*. Praha: Volvox Globator, 2014. Diagramma. ISBN 978-80-7511-081-7.

¹¹¹ Tamtéž.

cestu k pravé naději, že od svého Boha může získat vše, po čem touží. To znamená, že žádná bída, ani nedostatek materiálních statků není důvodem k lidskému zoufalství. Protože Bůh vytváří příležitosti nových cest a východisek z náročných životních situací pro ty, kteří ho žádají o pomoc a zároveň litují svých hříchů.¹¹²

V Novém zákoně najdeme neúplné znění přikázání, podle kterého se mají lidé chovat, a jehož dodržování vede ke správnému životu a k dosažení posmrtného Božího království. Desatero přikázání je považováno za návod sloužící ke správnému a ctnostnému způsobu života.¹¹³

Podle Nového zákona být ctnostný znamená, žít v trvalém a živém vztahu k Bohu, ve shodě se slovem Božím a v poslušnosti k vůli Boží. Pokud se vydáme po špatných životních cestách a vykonáváme špatné skutky propadáme zlu a upevňujeme neřesti. Podle Písma svatého je ctnost nejčastěji nazývána spravedlností. Nejedná se o pouhou poslušnost naplňovat Boží zákon v tom, co nám přikazuje, ale celkově jednat tak, aby byli naše činy projevem poslušnosti a věrnosti srdce. Za symbol lásky považujeme čisté srdce, bez postranních zlých úmyslů a nevinné ruce, které neučiní nic zlého.¹¹⁴

„Ctnost praktické moudrosti je „rodičkou“ a formujícím základem všech ostatních ctností, tj. spravedlnosti, statečnosti, uměřenosti. To znamená, že jen ten, kdo je prakticky moudrý a rozumný, může být spravedlivý, statečný a uměřený, a že dobrý člověk je dobrý svou praktickou moudrostí a rozumností.“¹¹⁵

¹¹² Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 15. vydání (6. opravené vydání). Praha: Česká biblická společnost, 2021. ISBN 978-80-7545-104-0.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ PESCHKE, Karl-Heinz. *Křesťanská etika*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2004. Theologica (Vyšehrad). ISBN 80-7021-718-9.

¹¹⁵ PIEPER, Josef. *Ctnosti*, Praha r. 2000. str. 9.

Tzv. Horské kázání, které je zaznamenáno v evangeliu Matouše a Lukáše stanoví pravidla, které určil Ježíš Kristus k dosažení Božího království. Obrací se na lidi, kteří si prošli určitým morálním a náboženským vývojem. Blahoslaveným je označen ten, který dosáhne Božího království. Ježíš Kristus toto slovo užívá ve spojitosti se šťastným člověkem. Každé z jednotlivých blahoslavenství označuje a zároveň zachycuje situaci, kterou člověk nepovažuje za šťastnou, přesto Ježíš Kristus prohlašuje takové lidi za šťastné.¹¹⁶

Jednotlivá blahoslavenství mají lidstvo navádět ke správnému životu, jenž není lehké. Takové jednání vede k Boží spáse, tedy k odměně v podobě Božího království.¹¹⁷

Znění jednotlivých blahoslavenství:

„Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské. Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni. Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví. Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni. Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství. Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uzří Boha. Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími. Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské. Blaze Vám, když vás budou tupit a pronásledovat a lživě mluvit proti Vám všechno zlé kvůli mně. Radujte se a jásejte, protože máte hojnou odměnu v nebesích, stejně pronásledovali i proroky, kteří byli před vámi (Mt 5,3-12).“

¹¹⁶ PESCHKE, Karl-Heinz. *Křesťanská etika*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2004. Theologica (Vyšehrad). ISBN 80-7021-718-9.

¹¹⁷ *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 15. vydání (6. opravené vydání). Praha: Česká biblická společnost, 2021. ISBN 978-80-7545-104-0

1. *Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské.*

V tomto pojetí jsou chudými na duchu ti lidé, kteří prosí a jsou závislí na Bohu, protože jsou si vědomi, že je může spasit jedině Bůh. Právě pro tyto je připraveno království nebeské jako největší dar. Nevylučuje se, že mohou trpět materiálním, či duchovním nedostatkem. ¹¹⁸

2. *Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni.*

Pláčem je projevována lítost nad hříchy, které člověku působí bolest a trápení. Je to důkaz v podobě uvědomění si, že ze všech hříchů může člověka vykoupit pouze Bůh. Jedná se o pochopení nejen vlastních chyb a nedokonalostí, ale i hříchů u druhých lidí. Lítostí dává člověk najevo, že je připraven být Bohem vyslyšen. ¹¹⁹

3. *Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví.*

Za tiché považujeme ty lidi, kteří snáší všechny těžkosti života v tichosti. Protože si uvědomili, že jejich jedinou nadějí je Bůh. Jejich veškeré snažení je soustředěno pouze k naplnění vůle Boží. ¹²⁰

4. *Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.*

Toto blahoslavenství označuje ty lidi, kteří hledají spravedlnost, kterou nachází v Božím zákoně. Protože všechna Boží přikázání jsou spravedlivá. Pro tyto je otevřena brána do království nebeského. ¹²¹

¹¹⁸ NICOLAUS DE LYRA, Michal DRAGON a Milada HOMOLKOVÁ. *Výklad Mikuláše Lyry na evangelium sv. Matouše: kritická edice staročeského překladu*. V Praze: Scriptorium, 2018. ISBN 978-80-88013-76-1.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

5. *Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.*

Za milosrdné považujeme lidi, kteří jsou empatičtí ke svému okolí, a kteří nějakým způsobem strádají. Protože tito lidé si uvědomují, že všechno, co v nouzi sami dostali, bylo darem Božího milosrdenství.¹²²

6. *Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uzří Boha.*

Za lidi s čistým srdcem jsou považováni ti, kteří jsou věrní Bohu, a jejichž úmysly tady na zemi jsou čestné a upřímné. Čisté srdce není zkažené, netouží po moci, zisku, ani odplatě, či pomstě. Tato čistota se projevuje v chování člověka a je cestou k poznání Boha.¹²³

7. *Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími.*

Bůh je představitelem pokoje, a tento pokoj v nás zanechává prostřednictvím víry. Toto blahoslavenství pojednává o šíření pokoje, tedy šíření samotné víry v Ježíše Krista. Ti, kdo šíří pokoj v duši, nabádají své následovníky, aby se oprostili od hříchu.¹²⁴

8. *Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské.*

Těm, kteří jsou pronásledováni z důvodu náboženství, protože si zvolili věřit v Boha, je slíbeno království nebeské. Jedná se o poslední blahoslavenství, pro které je také důležitá spravedlnost, která znamená schopnost snášet utrpení.¹²⁵

¹²² NICOLAUS DE LYRA, Michal DRAGOUN a Milada HOMOLKOVÁ. *Výklad Mikuláše Lyry na evangelium sv. Matouše: kritická edice staročeského překladu*. V Praze: Scriptorium, 2018. ISBN 978-80-88013-76-1.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

4.2.4 Sedm křesťanských ctností

Křesťanství má dohromady sedm ctností. Tyto se zvláště rozdělují na tři božské ctnosti, kterými jsou víra, naděje, láska. A čtyři lidské ctnosti tzv. základní ctnosti, kterými jsou moudrost, spravedlnost, statečnost a umírněnost.¹²⁶

1. Božská ctnost víry

Božská ctnost víry znamená, že člověk plně podřizuje svůj rozum i vůli Bohu. Slovo víra pochází z řeckého slova „pistis“, které má podobný význam ve slově cesta. Proto můžeme víru spojovat s cestou k tomu pravému cíli.¹²⁷

Základem pro křesťanskou víru je osobní rozhodnutí jedince, zda přijme Boha. Teprve poté je věřící schopen se plně odevzdat Bohu. Zde hovoříme o povolání k víře, které se nedostane každému. Jednotlivcům, kterým se dostane té cti přijmout víru, která je jim poskytována jako dar od Boha, se vydávají na cestu, během které musí o tento dar pečovat modlitbou. Přestože skoro každý může zaslechnout volání k víře, není každý ochoten nebo schopen jí přijmout.¹²⁸

2. Božská ctnost naděje

Naděje je ctnost, která je ctností jen tehdy, pokud směřuje k mravně správným rozhodnutím. Přičemž naději můžeme považovat za ctnost pro ty, kteří ještě nenaplnili svůj cíl a nachází se stále na cestě, která končí v království nebeském.¹²⁹

¹²⁶ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Vyd. 5. (v nakl. Refugium). Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. ISBN 978-80-7412-111-1.

¹²⁷ BLECHOVÁ, Zdenka. *Ctnosti a nectnosti, aneb, Vesmírné pravdy*. [Plzeň]: Zdenka Blechová, 2013. ISBN 978-80-87413-31-9.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž.

Základem naděje je Ježíš Kristus, který nám prostřednictvím svého utrpení vzkazuje, že v době trápení nejsme sami, tímto nám dává naději v podobě ukončení našeho utrpení. Křesťanská naděje je neodmyslitelnou součástí života, všichni totiž věří ve spásu, kdy právě naděje a trpělivost nám dodává sílu čelit nástrahám současného světa. ¹³⁰

3. Božská ctnost lásky

Hlavním tématem Bible, zejména pak Nového zákona je Božská láska, která je pro nás téměř nepředstavitelná, protože Ježíš Kristus svou lásku k lidstvu dokázal sebeobětováním ve prospěch svých bližních. Tímto činem projevil nesobeckou lásku, kterou spasil hříšné duše. ¹³¹

Přitom, každá láska vychází z té pravé Božské lásky. Jedná se o základní lidský cit, kterým projevujeme svou náklonnost. Můžeme rozlišovat hned několik druhů lásky. Rozlišujeme lásku toužebnou, přátelskou a přirozenou, která je mezi rodiči a dětmi. Dále se setkáváme s láskou nesobeckou tzv. Božskou láskou, kde je dobro druhého člověka nadřazeno vlastním požitkům. ¹³²

„Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy (1Kor 13,4-5).“

¹³⁰ BLECHOVÁ, Zdenka. *Ctnosti a nectnosti, aneb, Vesmírné pravdy*. [Plzeň]: Zdenka Blechová, 2013. ISBN 978-80-87413-31-9.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Tamtéž.

4. *Lidská ctnost moudrost*

Křesťané vnímají svět prostřednictvím své víry, jako Boží stvoření, které bylo stvořitelem moudře uspořádané. A i přes všechny katastrofy se o tuto víru opírají ve všech dobách. Moudrost nebyla pouze abstraktním pojmem, ale vnímali ji jako skutečnost Boha, kterého mohli potkat v jejich světě. Biblické texty se shodují, že moudrost se nechává poznat jen těm, kdo po ni touží a hledají ji.¹³³

5. *Lidská ctnost statečnost*

Jedná se o ctnost, která je užívána nejen ve významu síly, ale také schopnosti, nebo užitečnosti. Zahrnuje morální hodnotu, vést si statečně. Statečnost nám zajišťuje pevnost v obtížích situacích a vytrvalost v úsilí o nastolení dobra, kdy v neposlední řadě nám pomáhá v překonávání vlastního strachu.¹³⁴

6. *Lidská ctnost spravedlnost*

Křesťany je tato ctnost vnímána jako dodržování smlouvy s Bohem a zároveň neustálá otevřenost Božím sdělením. Pokud byl někdo z historického hlediska v Písmu svatém uznán „Hospodinem“, znamenalo to, být uznán za spravedlivého. Zdrojem veškeré spravedlnosti je Bůh, jako Stvořitel řádu a harmonie.¹³⁵

7. *Lidská ctnost mírnost*

Mírnost má snížit přitažlivost rozkoše a poskytuje nám schopnost vyrovnaně žít. Zajišťuje nám vládu vůle nad živočišnými pudy a udržuje naše touhy v počestných mezích.¹³⁶

¹³³ ČERNOCHOVÁ, Ludmila. Moudrost. In České katolické biblické dílo [online]. [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.biblickedilo.cz/ckbdweb/polozka.aspx?pid=847&kid=128>

¹³⁴ BLECHOVÁ, Zdenka. *Ctnosti a nectnosti, aneb, Vesmírné pravdy*. [Plzeň]: Zdenka Blechová, 2013. ISBN 978-80-87413-31-9.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

4.2.5 Sedm smrtelných hříchů

V křesťanství máme sedm neřestí, které člověka oslabují, kazí jeho charakter a vydávají ho cestou zatracení, proto se tyto neřesti označují za hlavní smrtelné hříchy. Jedná se o hřích pýchy, hněvu, smilstva, závisti, nestřídmosti, lakomství a lenosti.¹³⁷

1. Hřích pýchy

Pokud člověk propadl hříchu pýchy, poznáme to tak, že nadhodnocuje vlastní osobu. Vyhledává svou slávu, přičemž neuznává své chyby a hříchy. Často se staví nad ostatní lidi a také se povyšuje nad Boha.¹³⁸

2. Hřích hněvu

Hněv je chvilkový stav zamřzení mysli, během kterého jsme nuceni jednat iracionálně. Podle křesťanů musíme svůj hněv ovládat, být jeho pánem. Protože Bůh vše řídí a spravedlivě sesílá déšť i slunce na dobré i zlé lidi. Z hněvu mohou vyvstat i mnohé další hříchy.¹³⁹

3. Hřích smilstva

Jedná se o touhu, kvůli které vyhledáváme smyslná potěšení. Podle křesťanů smilství ovládne člověka a zaslepí ho tak, že nevidí žádné vyšší hodnoty, proto je třeba pěstovat duševní hodnoty. Nevěra je považována za těžší hřích, na rozdíl od smilstva.¹⁴⁰

¹³⁷ PESCHKE, Karl-Heinz. *Křesťanská etika*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2004. Theologica (Vyšehrad). ISBN 80-7021-718-9.

¹³⁸ BLECHOVÁ, Zdenka. *Ctnosti a nectnosti, aneb, Vesmírné pravdy*. [Plzeň]: Zdenka Blechová, 2013. ISBN 978-80-87413-31-9.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Tamtéž.

4. *Hřích závisti*

Hřích v podobě závisti je smutek ze štěstí a úspěchů druhého. Přičemž závist se nevztahuje pouze k materiálním věcem, ale i k duchovním. Naopak křesťané v sobě pěstují dobro i radost k druhým, kteří jsou šťastni a spokojeni, kterým se daří a sklízí ve svém životě úspěchy.¹⁴¹

5. *Hřích nestřídmosti*

K tomuto hříchu se uchylují lidé, kteří neznají svou míru v jídle, pití a v dalších závislostech, čímž páchají škody na vlastním zdraví. Ztrácí nad svým tělem i myslí vládu. Z čehož vyplývá, že jsou ovládáni vnějšími potřebami.¹⁴²

6. *Hřích lakomství*

Lakomství znamená nezdravě dychtit po hmotném majetku a tento shromažďovat. Namísto toho, aby mu majetek sloužil jako prostředek, je jeho cílem. Lidé, kteří jsou tímto hříchem ovládáni se nechtějí svého majetku vzdát, ani ve prospěch vyššího dobra.¹⁴³

8. *Hřích lenosti*

Hřích lenosti spočívá v nechuti ke konání vlastních povinností. Lenivý člověk vidí v práci břemeno, které donekonečna odkládá. Kdy křesťané rozlišují ještě duchovní lenost, která spočívá v nezájmu o vlastní spásu.¹⁴⁴

¹⁴¹ BLECHOVÁ, Zdenka. *Ctnosti a nectnosti, aneb, Vesmírné pravdy*. [Plzeň]: Zdenka Blechová, 2013. ISBN 978-80-87413-31-9.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Tamtéž.

5 Ctnosti z období novověku

Současná společnost, ačkoliv je vnímána za pokrokovou a moderní se svým vývojem odchýlila od hodnot, které byly v minulosti vnímány za ty nejdůležitější. Dalo by se říci, že ze slovníku nynějšího člověka téměř vymizel pojem ctnost i s jeho nejrozsáhlejším výpisem vysvětlení. V současné době se tolik nedbá na teoretické pochopení tohoto pojmu, protože pro společnost i jedince jsou důležité spíše činy, které nejvíce vypovídají o ctnostech.¹⁴⁵

Ctnost je vnímána jako žádoucí chování, protože ctnostný člověk je základem pro dobře uspořádanou společnost. Přesto se žádný člověk nestane ctnostným bez nasazení své vůle, které je zapotřebí k dosažení zvoleného cíle. Jedná se o svobodnou volbu být ctnostným.¹⁴⁶ „*Cesta, která vede k ctnostnému životu, jde skrze opakované morální úsilí, skrze častá jednotlivá rozhodnutí a mravně dobré skutky. Takže v ctnostném stavu, kterého člověk dosáhl, dále působí minulost, ve které bojoval o dosažení ctnosti. Mravní dokonalost takto získaná se promítá do budoucnosti, přestože není zajištěným vlastnictvím.*“¹⁴⁷

Zároveň je člověk vybaven hlasem svědomí, aby ho naslouchal a pomáhal mu konat dobré skutky a upevňoval tak ctnostné jednání. Pokud se člověk od svého svědomí odvrátí a neposlouchá jeho naléhání, může to mít za následek hříšné neboli špatné konání. Přitom jeden dobrý, či naopak špatný skutek není rozhodující v celkovém mravním životě člověka, protože takový skutek může být ovlivněn řadou proměnných faktorů, např. okamžitou náladou, nebo špatnou

¹⁴⁵ TÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ GÜNTHER, Anselm, *Morálna teológia*, I/b, Řím r. 1988, čl. 645.

situací jedince. Pro posouzení mravního významu člověka je zapotřebí celý soubor dobrých, či špatných skutků.¹⁴⁸

Některé ctnosti můžeme získat opakovaným nácvikem, který je pochopitelně pozvolný, náročný a pracný. Tomuto nácviku předchází znalost sám sebe, ale také porozumění, které uplatníme ve společenských vztazích zároveň s předvídavostí, kterou hodnotíme důsledky svých jednání ještě, než se staly.¹⁴⁹

5.1 Immanuel Kant a jeho pojetí ctnosti

Nelze zpochybnit skutečnost, že Immanuel Kant zásadním způsobem ovlivnil filozofické smýšlení a přispěl tak k samotnému filozofickému vývoji. Jeho psané myšlenkové teorie obsahují autenticky vytvořené termíny, které se následně zavedly jako obecně používané filozofické termíny.¹⁵⁰

Filozofie Immanuela Kanta o morálce významně ovlivnila vývoj morální, ale také politické filozofie. Dalo by se říci, že tímto ovlivnil základy dnešního veřejného života. Jeho morální systém je založený na intuitivním usuzování člověka za pomoci morálních principů, kterými se člověk řídí z vnitřního přesvědčení, nikoliv z donucení nebo strachu. Tyto jeho morální principy neboli zásady správného jednání jsou ve shodě s vnímáním společnosti. Veškeré mravní učení se snažil založit na přírodě a lidské přirozenosti. V neposlední řadě také významně přispěl do problematiky etiky, kde systematizoval intuitivně přijímané morální usuzování. Jeho názory se shodují se základem lidských práv a svobod, jak je dnes známe a chápeme.¹⁵¹

¹⁴⁸ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ TÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

¹⁵¹ Tamtéž.

Immanuel Kant ve svém filozofickém smyšlení rozlišuje svět smyslový a svět rozvažování. Smyslový svět se může každému člověku znát jiný, protože jeho základy stojí na individuálních zkušenostech. Naopak svět rozvažování neboli také „svět věcí o sobě“ můžeme vnímat stejně, protože se nedá ovlivnit nasbíranými zkušenostmi. Pokud se nad těmito úvahami zamyslíme, dojdeme k závěru, že je pouze jeden svět, který poznáváme pouze jedním způsobem, a to pomocí našich smyslů. V konečném důsledku se jedná o různé nahlížení na jeden svět. S jistotou můžeme povědět, že Immanuel Kant se ve svém filozofickém smyšlení věnuje celkovému vnímání světa, a tímto způsobem musíme na jeho díla nahlížet.¹⁵²

Mezi základní pojmy, kterým se Immanuel Kant ve své morální filozofii věnuje, řadíme „rozum“, tento je významným pro mnoho jeho argumentů. Jedním z mnoha jeho tvrzení je, že člověk disponuje pouze jedním rozumem, kterým dokáže rozlišit více způsobů jeho používání. Během poznávání užíváme teoretický rozum, naopak během jednání využíváme praktický rozum. Ve svém díle „Kritika praktického rozumu“ se zabývá otázkou, zda může náš praktický rozum nezávisle na času a okolnostech prostoru ovládat naši vůli. Ve svých teoriích vynakládá značné úsilí, aby dokázal, že je možné ovládat vůli praktickým rozumem.¹⁵³

Podle Immanuela Kanta je člověk označován jako rozumná bytost, která je obdařena vůlí. Tato vůle je spjata s praktickým rozumem, protože se jedná o schopnost konat v mezích zákona. Člověka považuje za rozumného, protože je schopen sám bez okolních vlivů jednat, a to podle svého uvážení. Immanuel Kant rozlišuje dvě vůle, kterými jsou autonomní a heteronomní vůle. Přičemž autonomní

¹⁵² TÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

¹⁵³ KANT, Immanuel. *Kritika praktického rozumu*. Praha: Svoboda, 1996. Filozofické dědictví. ISBN 80-205-0507-5.

vůle si sama určuje zákony, kterým se podřídí. Naopak heteronomní vůle se nechá ovlivňovat okolnostmi zákona přírody. ¹⁵⁴

Dalším důležitým pojmem, kterému se Immanuel Kant ve své morální filozofii věnuje je „svoboda“. Přesvědčuje nás, že svoboda je jednou z vlastností vůle rozumného člověka. Podle jeho názoru, může každý rozumný člověk jednat pod ideou svobody, a to ho činí svobodným. Člověk má tedy možnost a zároveň schopnost si svobodně zvolit svůj účel, a to bez ohledu na důsledky, které s jeho rozhodnutím přichází. ¹⁵⁵

Immanuel Kant se také zabývá pojmem „blaženost“, kterým je myšleno uspokojování vlastních potřeb a náklonností. Člověk usiluje o vlastní blaženost, což je z jeho pohledu považováno za účel přírody, který je společný pro všechny rozumné lidi. Přesto blaženost znamená pro každého člověka něco naprosto jiného a nelze podle žádných pravidel poznat, co člověku jako jednotlivci zajistí štěstí. Immanuel Kant nazývá způsob volby, kterou jedinec dosahuje blaženosti, jako chytrost člověka, který tak může ovlivňovat a využívat ostatních lidí ve vlastní prospěch. Usilovat o individuální blaženost je povinností, která je spjata s každým jedincem, ale nemá pro něho být nejvýznamnějším účelem. A to z toho důvodu, jelikož byl člověku dán rozum, který je důležitější než uspokojování vlastních potřeb. ¹⁵⁶

Zpochybňuje neznalost morálního zákona, protože jeho existence je závazná pro všechny rozumné lidi. Pokud se člověk rozhodne jednat proti tomuto morálnímu zákonu, vždy si musí být vědom, že je to špatné. ¹⁵⁷

¹⁵⁴ KANT, Immanuel. *Kritika praktického rozumu*. Praha: Svoboda, 1996. Filozofické dědictví. ISBN 80-205-0507-5.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ TÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

„Morální zákon je posvátný (neporušitelný). Člověk je sice dosti nesvatý, avšak lidskost v jeho osobě mu musí být svatá. V celém stvoření může být vše, co chceme a nad čím máme moc, použito také jako pouhý prostředek; je sám o sobě účelem. Je totiž subjektem morálního zákona, který je mocí autonomie své svobody svatý. Právě kvůli této autonomii je každá vůle, i vlastní vůle každé osoby směřující k ní samé, omezena na podmínku souhlasu s autonomií rozumné bytosti, že ji totiž nepodřídí žádnému závěru, který není možný podle zákona, jenž by mohl vzejít z vůle trpícího subjektu sama; že tedy tento subjekt nikdy nepoužije pouze jako prostředek, nýbrž vždy zároveň i jako účel.“¹⁵⁸

Dalším důležitým pojmem, který se objevuje v morální filozofii Immanuela Kanta je „povinnost“, protože podle něj v jednání z povinnosti spočívá mravní hodnota, jelikož k této povinnosti jednat jsme zavázání. Ovšem přesto, že vykonáme něco v souladu s povinností a je to dobrý skutek, nemusí to znamenat, že má tento skutek správnou morální hodnotu. Immanuel Kant člověka popisuje jako lhostejného a chladného k nouzi druhých lidí, který i přes toto nelichotivé označení může konat dobro. Takovému člověku přisuzuje nejvyšší morálku a hodnotný charakter. Plnění povinností s radostí se dá považovat za pravé dobro, a proto je zde přítomna náklonnost, která nesmí být rozhodující pro naše jednání a také nesmí určovat naše povinnosti.¹⁵⁹

Jediné mravní jednání, které má tu správnou hodnotu, je jednání z úcty k zákonu. Člověk, pokud disponuje úctou k zákonu si je vědom, že je mu podřízen. Podle Immanuela Kanta je úcta cit, který vychází z rozumu a chováme ho k zákonu, který jsme vlastní vůlí přijali. Dále jím je úcta popisována jako určitá představa, která omezuje lidskou sebelásku.¹⁶⁰

¹⁵⁸ KANT, Immanuel. *Kritika praktického rozumu*. Praha r. 1996. str. 149.

¹⁵⁹ KANT, Immanuel. *Kritika praktického rozumu*. Praha: Svoboda, 1996. Filozofické dědictví. ISBN 80-205-0507-5.

¹⁶⁰ TÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

5.2 Alasdair MacIntyre a jeho pojetí ctnosti

Dalším významným filozofem současné doby je Alasdair MacIntyre, který svými úvahami přispěl k rozvoji současné filozofie. Jeho nejznámějším dílem je „Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti“, která ho zároveň nejvíce proslavila. Jak již samotný název napovídá, kniha se podrobně věnuje problematice ztrátě ctnosti z moderní společnosti. Tímto dílem jsou ovlivněni zejména filozofové zabývající se otázkami veřejné morálky.¹⁶¹

Ve své knize se Alasdair MacIntyre odkazuje nejen na vliv antických myslitelů, převážně Homéra a Aristotela, ale také se odvolává na vliv křesťanství. V celkovém kontextu není kniha ovlivněna jen historií, ale také současností, kterou např. představuje spisovatelka Jane Austenová, tato si ve svých románech nejvíce všimá sociálních ctností, a tak nevědomky rozvíjí morální filozofii.¹⁶²

Není pochyb, že ctnosti úzce souvisí s postavením jedince ve společnosti tzv. sociálními rolemi, které člověk v životě získává, osvojuje si je a tyto mu přísluší. V průběhu celého života získáváme mnoho sociálních rolí, kdy každá v sobě skrývá určité chování. Alasdair MacIntyre se nejprve zajímá o konkrétní sociální role, kterým následně přisuzuje určité ctnosti, tyto se vztahují k plnění sociálních rolí v životě člověka. Kritizuje novodobou etiku, která nejprve vymezuje ctnosti a poté je připisuje konkrétním sociálním rolím.¹⁶³

Alasdair MacIntyre se ve svých teoriích pokouší o sloučení dvou časově rozličných pojetí ctností, těmito jsou křesťanská a novodobá pojetí. V Písmu svatém Nového zákona nalezneme ve vztahu k ctnostem teologické smýšlení, kterým chybí konkretizace zaměřující se na sociální poměry ovlivněné tradicí,

¹⁶¹ MACINTYRE, Alasdair C. *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti*. Praha: OIKOYMENH, 2004. Oikúmené (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-082-3.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž.

kterým se ve svých dílech věnuje Jane Austenová. Jeho snahou je nejprve ctnosti specifikovat a následně vymezit s ohledem na konkrétní praxe a sociální role.¹⁶⁴

Alasdair MacIntyre se pokouší zdůraznit potřebu vytvoření definitivního a úplného slovníku, který by popisoval celý život jedince a stanovil pro něho všeobecné normy, kterými by se člověk řídil.¹⁶⁵

*„Ctnost je nabytá lidská vlastnost, jejíž vlastnění a uplatňování nám umožňuje dosáhnout dober, která jsou praxi inherentní a jejichž nepřítomnost nám účinně brání v dosažení takových dober.“*¹⁶⁶

Praxí inherentní je jednání, které je specifikované určitými pravidly a také měřítky zdatnosti. Jedná se tedy o určení správného, či špatného jednání. Pokud jsou praxí inherentní dosahována dobra za užití ctností, může to znamenat, že je praxe vykonávána dobře a také, že je naplňován její účel. Přitom k dosažení účelů konkrétních praxí je potřeba disponovat určitými konkrétními ctnostmi. Jeho teorie nespočívá pouze v získání ctností, ale uvažuje nad ctností jako nad prostředkem, kterým dosahujeme jiných dober. Podle Alasdaira MacIntyry je důležité vnímat tuto praxi v celém jejím kontextu a věnovat patřičný důraz na život jako celek.¹⁶⁷

Alasdair MacIntyre, podobně jako Aristoteles, vnímá ctnost jako prostředek k dosažení jiného účelu, tímto může být konkrétně dobro inherentní praxe. Pro vymezení konkrétní ctnosti je nutné nejprve určit účel konkrétní praxe, k čemuž je zapotřebí znalosti pravidel dané praxe.¹⁶⁸

¹⁶⁴ MACINTYRE, Alasdair C. *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti*. Praha: OIKOYMENH, 2004. Oikúmené (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-082-3.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ MACINTYRE, Alasdair C. *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti*. Praha r. 2004, str. 224.

¹⁶⁷ MACINTYRE, Alasdair C. *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti*. Praha: OIKOYMENH, 2004. Oikúmené (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-082-3.

¹⁶⁸ Tamtéž.

Jedna z jeho teorií se pokouší ctnosti upřesňovat s ohledem na lokální účely, ačkoliv druhá se snaží o harmonii s ohledem na globální účely. To znamená, že můžeme přijat jeho pohled na specifikaci jednotlivých ctností, aniž bychom přijali jeho snažení, všechny ctnosti podřídít jedinému cíli. Alasdair MacIntyre opakovaně zdůrazňuje, že je nutná vzájemná provázanost všech ctností, bez tohoto vzniká chaos. Pokouší se o zdůraznění jednoty lidského života, k čemuž ctnosti přispívají.¹⁶⁹

Dalo by se říci, že ve svých argumentech neuznává rozčlenění morálky bez hlubšího kontextu, zejména pak historického. V tomto ohledu upozorňuje na nedostatky morálních pojetí. Pokouší se zdůraznit důležitost ctností, které přispívají k jednotě lidského života ve formě prostředku k dosažení dobra jako celku.

Alasdair MacIntyre ve svém díle „Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti“ sympatizuje v konkretizování ctností s antickým filozofem Aristotelem. *„Nedostatek spravedlnosti, pravdomluvnosti, statečnosti, nedostatek významných rozumových ctností – to vše kazí tradici, stejně jako ty instituce a praxe, jež svůj život odvozují z tradic, které v současné době ztělesňují. Uznáme-li to, zároveň tím uznáme existenci další ctnosti, jejíž význam se stává asi nejvíce patrný tehdy, když nejméně přítomna; jde o ctnost adekvátního smyslu pro tradici, k níž člověk patří nebo jí čelí. Odpovídající smysl pro tradici se projevuje spíše v pochopení budoucích možností, které minulost zpřístupnila přítomnosti.“*¹⁷⁰

Alasdair MacIntyre kritizuje morálku současné společnosti, kterou vnímá jako upadající a špatnou. Domnívá se, že společnosti hrozí krize morálky a v konečném důsledku i její rozpad, který pozoruje obzvláště ve výchově, veřejném životě, ale hlavně v oblasti politiky.

¹⁶⁹ MACINTYRE, Alasdair C. *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti*. Praha: OIKOYMENH, 2004. Oikúmené (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-082-3.

¹⁷⁰ MACINTYRE, Alasdair C. *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti*. Praha r. 2004, str. 259.

„Ke klíčovému zvratu v této dávné historii došlo ve chvíli, kdy se lidé dobré vůle vzdali úkonů podpory a přestali ztotožňovat udržení civilizovaného chování a morálního společenství s jeho zachováním. Místo toho se pustili – často ne s plným vědomím toho, co dělají – do vytváření nových forem společenství, v němž bylo možné uchovat morální život takový, aby jak morálka, tak civilizace mohly přežít nadcházející věk barbarství a temna. Je-li můj popis morálního stavu, v němž se nacházíme, správný, měli bychom rovněž dospět k závěru, že se již nějakou dobu nacházíme v tomto kritickém bodě. V této fázi je důležité, aby byly vytvořeny místní formy společenství, v nichž by se dobu nového věku temna, který již nastává, uchovala civilizace i intelektuální život. A jestliže dokázala tradice ctnosti přežít hrůzy minulého věku temna, není naše naděje zcela marná. Tentokrát však barbaři nečekají za hranicemi; již nám po nějaký čas vládnou. A skutečnost, že si toho nejsme vědomi, činí naši situaci do jisté míry kritickou. Nečekáme na Godota, nýbrž na dalšího – nepochybně velmi odlišného – sv. Benedikta.“¹⁷¹ Z této jeho závěrečné citace je pochopitelné, že vnímá jako jediné východisko z téhle společenské krize návrat ke ctnostnému životu, který by zapříčinil ozdravení celé společnosti. Protože ctnosti nacházejí svůj význam nejen v udržování mezilidských vztahů, ale jsou důležité i pro dosažení a udržení dober jednotlivce, kterému pomáhají dosáhnout dobra jako celku, tudíž celé společnosti.

„Je rozumově zdůvodnitelné vnímat každý lidský život jako jednotu tak, abychom se mohli pokusit specifikovat každý takový život jako život mající své dobro, a mohli tak chápat ctnosti jako vlastnosti, jejichž funkcí je umožňovat člověku, aby svůj život učinil jednotný právě tímto, a nikoliv jiným způsobem?“¹⁷²

¹⁷¹ MACINTYRE, Alasdair C. *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti*. Praha r. 2004, str. 305

¹⁷² MACINTYRE, Alasdair C. *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti*. Praha r. 2004, str. 237.

6 Analýza dotazníkového šetření

6.1 Cíl výzkumu

Záměrem tohoto dotazníkového šetření je snaha o znázornění současného pohledu lidí na ctnostný život. Navazuje na poznatky, kterým se věnuji v teoretické části práce.

Dotazník byl poskytnut vše skupinám obyvatel, a to z toho důvodu, jelikož primárním cílem nebylo zaměřeni na určitou sortu lidí, ale samotné zjištění, jak se chovají všichni lidé bez ohledu na vyznání, či profesní zaměření.

Hypotéza I: Lidé v současné době nemají teoretické povědomí o ctnostech, ale ani přesto u nich nelze neloučit ctnostné jednání.

Hypotéza II: Převážná část oslovených lidí vnímá ctnostné jednání za projev slabosti, na rozdíl od názoru menšiny dotazovaných respondentů.

6.2 Metody výzkumu

Praktická část je založena na kvantitativním výzkumu, který byl proveden formou dotazníkového šetření, u něhož byla zvolena varianta uzavřených otázek, což znamená, že se odpovídající osoba musela ztotožnit s jednou z nabízených odpovědí. Tvorba dotazníku byla podřízena teoretické části bakalářské práce, tak aby zahrnovala důležité otázky týkající se ctnostného života.

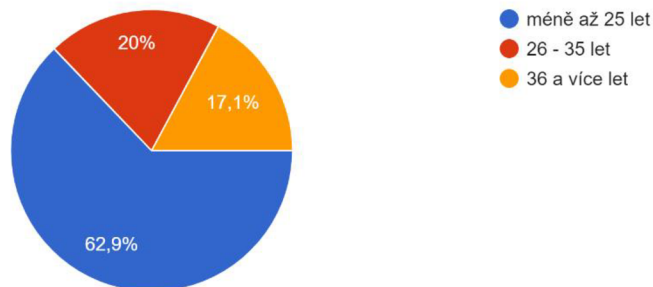
Dotazník obsahuje 15 otázek, z něhož 3 se týkají identifikace dotazovaného respondenta. Zbýlých 12 otázek se zaměřuje na danou problematiku. Předmětný dotazník byl respondentům poskytnut v období měsíce leden–únor roku 2022 elektronickou formou, a to z důvodu relativně včasné návratnosti.

6.3 Výsledky výzkumu

Výsledky dotazníkového šetření jsou graficky znázorněny. Ke každé z otázek náleží jeden graf s uvedeným procentuálním hodnocením. Grafické zobrazení obsahuje relativní zobrazení hodnot, konkrétní hodnoty nalezneme uvedené v textu.

Graf č. 1 – Věk odpovídajících respondentů

1. Do jaké věkové kategorie spadáte?
105 odpovědí

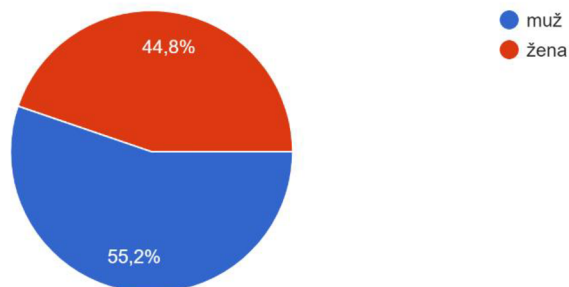

Zdroj grafu: vlastní výzkum

Graf zobrazuje rozdělení respondentů do tří věkových kategorií (méně až 25 let, 26–35 let, 36 a více let). Celkový počet odpovídajících respondentů ve věkové kategorii „méně až 26 let“ byl 66 osob. Z grafu je dále patrné, že věková kategorie „26-35 let“ byla zodpovězena 21 osobami a poslední věková kategorie „36 a více let“ byla zastoupena 18 osobami.

Graf č. 2 – Pohlaví odpovídajících respondentů

2. Jaké je Vaše pohlaví?
105 odpovědí

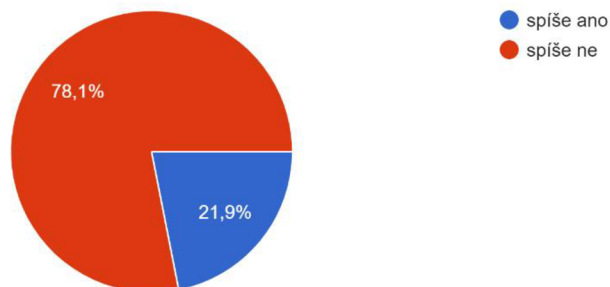

Zdroj grafu: vlastní výzkum

Z grafického znázornění je na první pohled zřejmé, že odpovídající respondenti jsou relativně pohlavně vyrovnaní. Mužské zastoupení v dotazníkovém šetření zahrnuje 58 osob. Naopak ženské zastoupení v dotazníkovém šetření zahrnuje 47 osob.

Graf č. 3 – Příslušnost k náboženství u odpovídajících respondentů

3. Hlásíte se k nějakému náboženství?
105 odpovědí

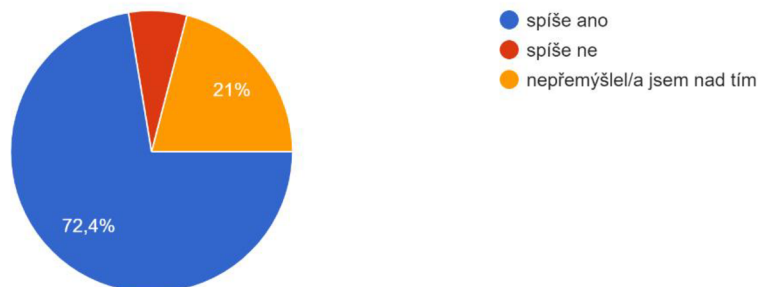

Zdroj grafu: vlastní výzkum

U tohoto grafu převážná většina odpovídajících respondentů v celkovém počtu 82 osob se nehlásí k žádnému náboženství, zbytek dotazovaných respondentů v počtu 23 osob se hlásí k nějaké víře.

Graf č. 4 – Znalost ctností u odpovídajících respondentů

4. Máte povědomí o tom, co jsou to ctnosti?
105 odpovědí

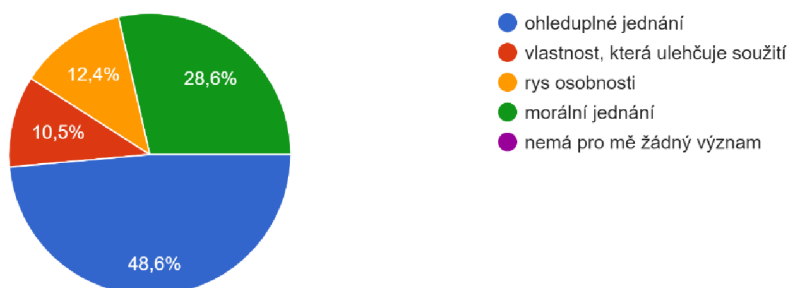
Zdroj grafu: vlastní výzkum

Grafem jsou znázorněny celkem tři různé odpovědi, kdy převážná většina odpovídajících respondentů v celkovém počtu 76 osob odpověděla, že mají povědomí o tom, co jsou to ctnosti. Naopak 22 odpovídajících respondentů označilo jako svou odpověď „nepřemýšlel/a jsem nad tím“ a pouze 7 odpovídajících respondentů odpovědělo, že nemají povědomí o ctnostech.

Graf č. 5 – Význam slušnosti u odpovídajících respondentů

5. Jaký význam má pro Vás slušnost.

105 odpovědí

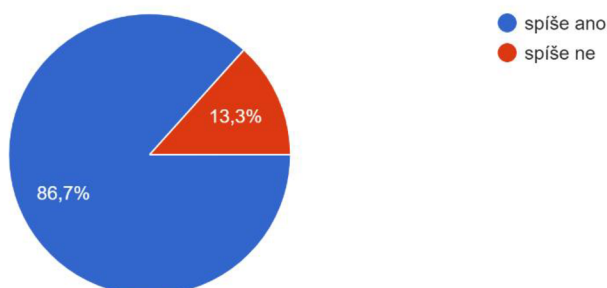
Zdroj grafu: vlastní výzkum

Na zobrazeném grafu vidíme celkem pět různých odpovědí na položenou otázku. Polovina odpovídajících respondentů v počtu 51 osob odpověděla, že pro ně slušnost znamená ohleduplné jednání a celkem 30 odpovídajících osob odpovědělo, že pro ně slušnost znamená morální jednání. Další možností výběru bylo označení odpovědi „rys osobnosti“, ke kterému se přiklonilo celkem 13 osob a k možnosti „vlastnost, která ulehčuje soužití“ se přihlásilo 11 osob. Nikdo z dotazovaných respondentů neoznačil jako svou odpověď „nemá pro mě žádný význam“.

Graf č. 6 – Názor odpovídajících respondentů na nauku ctnosti

6. Domníváte se, že se dá ctnostné chování naučit?

105 odpovědí

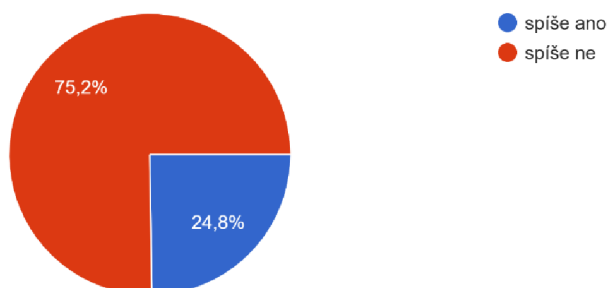
Zdroj grafu: vlastní výzkum

Z grafického znázornění je na první pohled patrné, že převážná většina odpovídajících respondentů v celkovém počtu 91 osob se domnívá, že se dá ctnostné jednání naučit, zbytek dotazovaných respondentů v počtu 14 osob s tímto tvrzením nesouhlasí.

Graf č. 7 – Chápání ctnosti u odpovídajících respondentů

7. Souhlasíte s tvrzením, že ctnostné jednání je v dnešní společnosti chápáno jako projev slabosti?

105 odpovědí

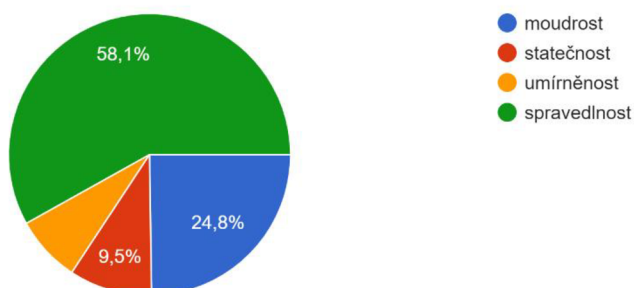
Zdroj grafu: vlastní výzkum

Toto grafické zobrazení nám rozděluje odpovídající respondenty na dvě skupiny. První skupina v počtu 79 osob odpovídá, že nesouhlasí s tvrzením, které považuje ctnostné jednání za projev slabosti. Naopak druhá skupina v počtu 26 lidí s tímto nesouhlasí a přiklání se k názoru, že ctnostné jednání lze považovat za projev slabosti.

Graf č. 8 – Nejdůležitější ctnost u odpovídajících respondentů

8. Označte ctnost, která je pro Vás nejdůležitější a zároveň si ji nejvíce vážíte.

105 odpovědí

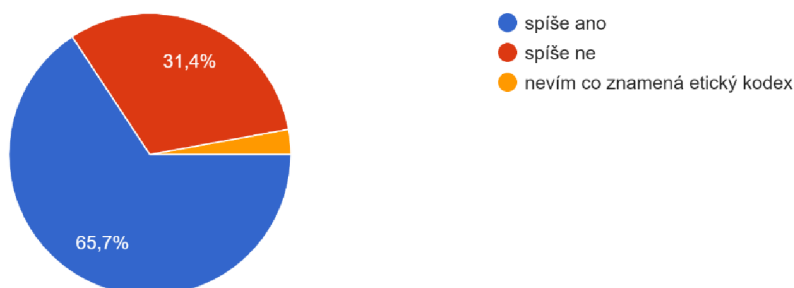
Zdroj grafu: vlastní výzkum

Na znázorněném grafu vidíme celkem čtyři různé odpovědi. Převážná většina odpovídajících respondentů v počtu 61 osob odpověděna, že za nejdůležitější a zároveň nejvíce váženou ctnost považují spravedlnost a celkem 26 odpovídajících osob odpovědělo, že je pro ně nejdůležitější a nejvíce váženou ctností moudrost. K další nabízené možnosti „statečnost“ se ve své odpovědi přiklonilo 10 osob a k poslední nabízené možnosti „umírněnost“ se přihlásilo 8 osob.

Graf č. 9 – Ovlivnění etickým kodexem u odpovídajících respondentů

9. Řídíte se ve svém životě nějakým etickým kodexem?

105 odpovědí

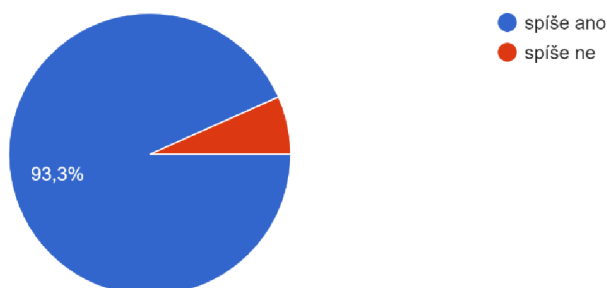
Zdroj grafu: vlastní výzkum

Grafem jsou zobrazeny celkem tři různé odpovědi, kdy převážná většina odpovídajících respondentů v celkovém počtu 69 osob odpověděla, že se řídí nějakým etickým kodexem. Naopak 33 odpovídajících respondentů označilo, že se žádným etickým kodexem neřídí a pouze 3 osoby nemají povědomí o tom, co znamená etický kodex.

Graf č. 10 – Názor odpovídajícího respondenta na člověka v nouzi

10. Když uvidíte člověka v nouzi, snažíte se pomoci, aniž byste měl/a postranní úmysly (budoucího zisku)?

105 odpovědí

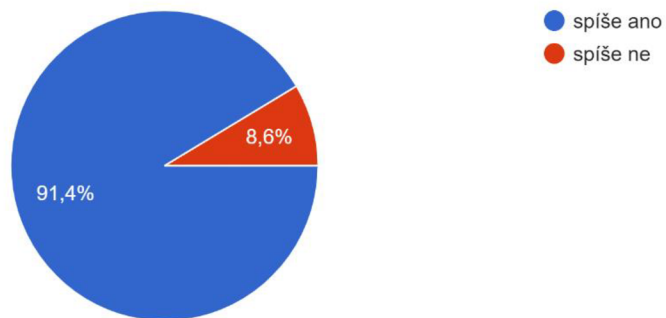
Zdroj grafu: vlastní výzkum

Z grafického znázornění je na první pohled patrné, že většina odpovídajících respondentů v celkovém počtu 98 osob pomůže člověku v nouzi bez postranních úmyslů. Zbýlých 7 odpovídajících respondentů označilo za svou odpověď „spíše ne“, takže se buď nesnaží pomoci, nebo se s jejich pomocí pojí myšlenky postranních úmyslů.

Otázka č. 11 – Empatické vnímání odpovídajícího respondenta

11. Chováte se tak, abyste svým jednáním nikomu neublížil/a?

105 odpovědí

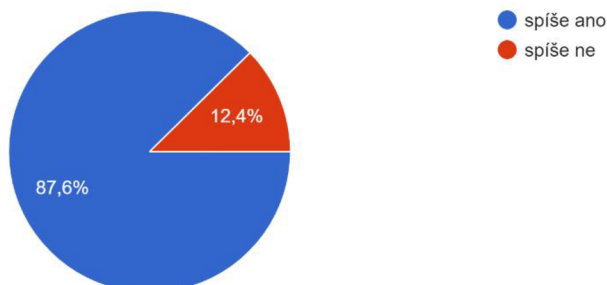
Zdroj grafu: vlastní výzkum

U tohoto grafu převážná většina odpovídajících respondentů v počtu 96 osob označila, že se chovají tak, aby svým jednáním nikomu neublížili. Celkem 9 odpovídajících osob odpovědělo, že se spíše neohlížejí na city druhých lidí.

Otázka č. 12 – Jednání odpovídajícího respondenta na určitou situaci

12. Pokud jste svědkem nějakého špatného činu, nutí Vás svědomí zasáhnout?

105 odpovědí

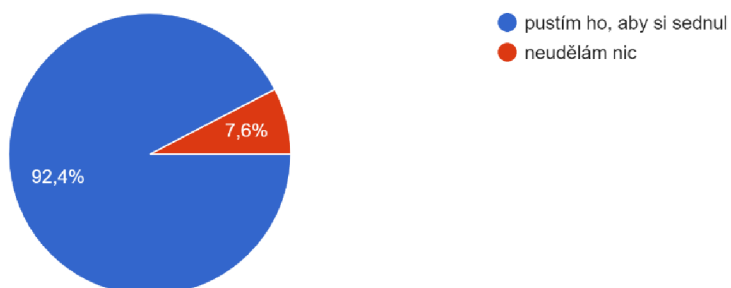
Zdroj grafu: vlastní výzkum

Graf znázorňuje dvě odpovědi, kdy většina odpovídajících respondentů v celkovém počtu 92 osob by zasáhla, kdyby byli svědky nějakého špatného činu, zbytek dotazovaných respondentů v počtu 13 osob to nevnímá stejným způsobem a svědomí by je nenutilo zasáhnout.

Otázka č. 13 – Jednání odpovídajícího respondenta na určitou situaci

13. Představte si, že jedete v MHD a už není žádné volné místo na sezení. Na další zastávce nastoupí senior, který se postaví do uličky v blízkosti Vašeho sedadla. Jaká bude Vaše reakce?

105 odpovědí

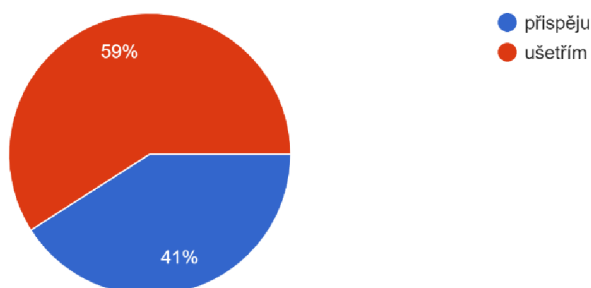
Zdroj grafu: vlastní výzkum

U tohoto grafu převážná většina odpovídajících respondentů v počtu 97 osob označila možnost, že by uvolnili svou sedačku v MHD potřebnému seniorovi. Celkem 8 odpovídajících osob odpovědělo na otázku „neudělám nic“.

Otázka č. 14 – Jednání odpovídajícího respondenta na určitou situaci

14. Představte si, jste v nákupním centru a osloví Vás člověk, který Vám nabízí ke koupi výrobek z chráněné dílny, jehož výdělek je věnován na charita...spějete, nebo si peníze ušetříte pro vlastní účely?

105 odpovědí

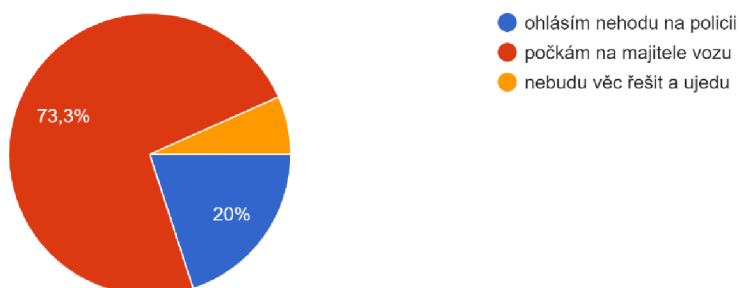
Zdroj grafu: vlastní výzkum

Toto grafické zobrazení nám rozděluje odpovídající respondenty na dvě skupiny. První skupina v počtu 62 osob odpovídá, že pokud by je v nákupním centru oslovil člověk, který by jim nabízel ke koupi výrobek z chráněné dílny, jehož výdělek by byl věnován na charitativní účely, nepřispěli by a peníze by si ponechali k vlastním účelům. Na rozdíl od druhé skupiny odpovídajících respondentů v počtu 43 osob, kteří by přispěli.

Otázka č. 15 – Jednání odpovídajícího respondenta na určitou situaci

15. Představte si, že jste zapříčinil/a dopravní nehodu na parkovišti, které nebyl nikdo přítomen, jak se zachováte?

105 odpovědí

Zdroj grafu: vlastní výzkum

Grafem jsou zobrazeny celkem tři různé odpovědi, kdy převážná většina odpovídajících respondentů v celkovém počtu 77 osob odpověděla, že kdyby zapříčinili dopravní nehodu na parkovišti, počkali by na majitele poškozeného vozu, přestože tomuto nebyl nikdo přítomen. Další část odpovídajících respondentů v počtu 21 osob odpověděli, že by dopravní nehodu ohlásili na policii. Zbytek dotazovaných respondentů v počtu 7 osob odpověděl „nebudu věc řešit a ujedu“.

6.4 Závěr výzkumu

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda se z novodobé společnosti vytratilo ctnostné jednání, či naopak zda stále přetrvává. Před začátkem výzkumného šetření byla stanovena jedna hlavní a jedna dílčí pracovní hypotéza.

Hlavní hypotéza I: Lidé v současné době nemají teoretické povědomí o ctnostech, ale ani přesto u nich nelze vyloučit ctnostné jednání.

Na základě hlavní hypotézy bylo vytvořeno celé dotazníkové šetření, které je založeno na předpokladu, že lidská společnost v současné době nemá teoretické povědomí o ctnostech. Přesto u ní nelze vyloučit jednání, které je v souladu s určitými ctnostmi. Dotazníkovým šetřením byla tato hypotéza přijata.

Dílčí hypotéza II: Převážná část oslovených lidí vnímá ctnostné jednání za projev slabosti, na rozdíl od názoru menšiny dotazovaných respondentů.

Dílčí hypotéza se týkala jedné konkrétní otázky položené v dotazníkovém šetření, jedná se o otázku č. 7 ve znění: „Souhlasíte s tvrzením, že ctnostné jednání je v dnešní společnosti chápáno jako projev slabosti?“. Tato hypotéza je založena na předpokladu, kdy převážná část oslovených respondentů vnímá ctnostné jednání za určitý projev slabosti. Přesto se očekávalo, že menší část odpovídajících osob nebude s tímto tvrzením souhlasit. Dotazníkovým šetřením byla tato hypotéza zamítnuta.

Závěr

Předkládaná bakalářská práce na téma „Ctnost jako předpoklad morálního jednání“ se kompletně zabývá problematikou pojetí ctností. Zabývá se nejen teoretickým vysvětlením důležitých pojmů souvisejících s etikou ctnosti, ale zároveň čtenáře seznamuje napříč historií s rozličnými pohledy na dané téma. V průběhu četby zjistíme, že celou touto problematikou až do současné doby prostupují teorie pocházející z antického Řecka. Důraz v bakalářské práci je kladen na zdůvodnění ctností, které zásadním způsobem ovlivňují morální jednání člověka. Výklad jednotlivých kapitol bakalářské práce je uzpůsoben tak, aby jej pochopil každý dospělý čtenář.

Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o velice specifické filozofické téma, může se jednoduše stát, že jednotlivé části této bakalářské práce si čtenář vyloží odlišně, za užití vlastního rozumu a předešlých znalostí této problematiky. Ovšem v konečném důsledku to ještě neznamena, že čtenář nedospěje ke stejnému závěru, kterým je uvědomění si, že ctnostný život je naší společností dobrý.

Protože čtenář může inklinovat k myšlence Alasdaira MacIntyreho v tvrzení, že se z novodobé společnosti zcela vytratila ctnost, což uvádí ve své knize „Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti“, rozhodla jsem se citovat jeho závěrečný text uvedené knihy, kde popisuje východisko z této společenské krize.

V analytické části se zabývám vyhodnocením dotazníkového šetření, které bylo uzpůsobeno dané problematice ctností. Cílem této části bakalářské práce bylo zjistit, zda se z novodobé společnosti vytratilo ctnostné jednání, či naopak zda stále přetrvává. Výsledek analytického výzkumu byl překvapivě dobrý. Zdá se, že ctnostné jednání ve společnosti přetrvává a lidé se spíše uchylují k dobrému jednání. Při tvorbě dotazníku jsem se rozhodla jeho zaměření neomezovat na určitou skupinu lidí ve společnosti, protože podle mého názoru nezáleží na dané profesi nebo společenském postavení člověka, prioritně záleží na rozhodnutí, které člověk učiní ve vztahu ke svému jednání.

Seznam použité literatury

ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překl. 3., v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001, c1994. ISBN 80-200-0953-1.

BENYOVSZKY, Ladislav. *Úvod do filosofického myšlení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-040-6.

THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.

GLUCHMAN, Vasil. *Úvod do etiky*. V Tribune EU vyd. 1., (Celkove 3., dopl. a upr.). Brno: Tribun EU, 2008. Librix.eu. ISBN 978-80-7399-552-2.

STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, c2000. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.

GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOY-MENH). ISBN 80-7298-019-X.

BUZESKUL, Vladislav Petrovič. *Úvod do řeckých dějin*. V Praze: Bursík a Kohout, 1909.

NESVADBA, Petr. *Filosofie a etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-92-X.

Filosofický slovník. 2. nezm. vyd. Praha: Svoboda, 1981.

DOLISTA, Josef a Roman JEŽEK. *Etika zaměstnance veřejné správy: vysokoškolská učebnice*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-20-9.

SHAW, Bernard. *Man and superman: a comedy and a philosophy*. New York: Brentano's, 1905

XENOFÓN. *Vzpomínky na Sókrata a jiné spisy*. Ve Svobodě 1. vyd. Přeložil Václav BAHNÍK. Praha: Svoboda, 1972. Antická knihovna (Svoboda).

LONA, Horacio E. a Otto WAHL. *Erfahrung als Weg: Beiträge zur Theologie und religiösen Praxis: Festschrift zur Feier des fünfzigjährigen Bestehens der Philosophisch-Theologischen Hochschule der Salesianer Don Boscos Benediktbeuern*. Donauwörth: Auer, 1981. ISBN 3403012344. Srov. GÜNTHÖR, A., *Morálna teológia, I/b*, Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, Rím 1988.

GRAESER, Andreas. *Řecká filosofie klasického období: sofisté, Sókratés a sokratikové, Platón a Aristotelés*. Praha: Oikoymenh, 2000. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-019-X.

NOVOTNÝ, František. *O Platonovi*. Vyd. 2. Praha: Nová Akropolis, 2013. Simo - draci moudrosti. ISBN 978-80-86038-67-4.

Platon: Ústava - Republika. [Praha]: Nová Akropolis, [1996]. Učební text ke Kursu srovnávací filosofie Východu a Západu. ISBN 80-86038-07-6.

ARISTOTELÉS. *Etika Níkomachova*. Páté nezměněné vydání. Praha: Rezek, 2021. ISBN 978-80-86027-44-9.

MCGRATH, Alister E. *Dějiny křesťanství - úvod*. Praha: Volvox Globator, 2014. Diagramma. ISBN 978-80-7511-081-7.

NICOLAUS DE LYRA, Michal DRAGOUN a Milada HOMOLKOVÁ. *Výklad Mikuláše Lyry na evangelium sv. Matouše: kritická edice staročeského překladu*. V Praze: Scriptorium, 2018. ISBN 978-80-88013-76-1.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 15. vydání (6. opravené vydání). Praha: Česká biblická společnost, 2021. ISBN 978-80-7545-104-0.

BLECHOVÁ, Zdenka. *Ctnosti a nectnosti, aneb, Vesmírné pravdy*. [Plzeň]: Zdenka Blechová, 2013. ISBN 978-80-87413-31-9.

PESCHKE, Karl-Heinz. *Křesťanská etika*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2004. Theologica (Vyšehrad). ISBN 80-7021-718-9.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (příručka křesťanské dokonalosti)*. Vyd. 5. (v nakl. Refugium). Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012. ISBN 978-80-7412-111-1.

KANT, Immanuel. *Kritika praktického rozumu*. Praha: Svoboda, 1996. Filozofické dědictví. ISBN 80-205-0507-5.

MACINTYRE, Alasdair C. *Ztráta ctnosti: k morální krizi současnosti*. Praha: OIKOYMENH, 2004. Oikúmené (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-082-3.

Internetové zdroje

ČERNOCHOVÁ, Ludmila. Moudrost. In České katolické biblické dílo [online]. [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: <http://www.biblickedilo.cz/ckbdweb/polozka.aspx?pid=847&kid=128>

BIBLE [online]. Praha: Google Commerce, 1996 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.bible.com/cs/>

Word History Encyclopedia [online]. Spojené království: Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike, 2009 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.worldhistory.org/aristotle/>